

ISSN 2287-030X

วารสารวิชาการ

หอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Journal

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๖

Vol.11 No.1 January - June 2023

วารสารวิชาการ

หอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Journal

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๖

Vol. 11 No. 1 January - June 2023

ISSN 2287-030x

วัตถุประสงค์

๑. ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้วิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ภาษา เอกสาร หนังสือ และศิลปวัฒนธรรม
๒. เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางด้านมรดกศิลปวัฒนธรรม วิชาชีพ และวิชาการ บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
๓. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่กิจกรรมการดำเนินงานของหอสมุดแห่งชาติ

นโยบายการรับบทความเพื่อตีพิมพ์

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ ประกอบด้วย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทความหนังสือ บทความวิจัย หรือบทความวิจัยจากวิทยานิพนธ์ ซึ่งต้องเป็นบทความที่ไม่เคยเผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และทุกบทความที่ได้รับการพิมพ์จะได้รับการกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ ๒ ฉบับ

ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม - ธันวาคม

ข้อมูลการติดต่อ

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ

กลุ่มวิจัยและพัฒนาห้องสมุด สำนักหอสมุดแห่งชาติ

ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ และ โทรสาร ๐ - ๒๖๒๘ - ๕๑๙๒

E-mail: rldbkk.nlt@gmail.com

ทุกบทความได้รับการกลั่นกรองแบบ Double - blind peer review
จากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย ๒ คนต่อบทความ

ที่ปรึกษา

นายพนมบุตร จันทรโชติ
นางสาวเนาวรัตน์ ปัญญางาม

อธิบดีกรมศิลปากร
ผู้อำนวยการสำนักหอสมุดแห่งชาติ

บรรณาธิการ

รศ.ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน

แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.ภาวิณี แสนชนม์

สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ผศ.ดร.สนทยา สาลี

สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผศ.ดร.จุฑาทิพย์ จันทรลุน

ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ดร.ภาธร นิลอาธิ

ภาควิชาสารสนเทศศาสตร์ คณะวิทยาการสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นางสาวเอมอร เขาวนสวน

นักภาษาโบราณเชี่ยวชาญ สำนักหอสมุดแห่งชาติ

ดร.ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหกาล

บรรณารักษ์ชำนาญการพิเศษ สำนักหอสมุดแห่งชาติ

นางสาววันัสสุดา ดิษยบุตร

บรรณารักษ์ชำนาญการ สำนักหอสมุดแห่งชาติ

ฝ่ายจัดการวารสาร

นางสาวรวีวรรณ พุ่มซ้อน

บรรณารักษ์ชำนาญการ สำนักหอสมุดแห่งชาติ

นางสาวสมัชญา เดชรุ่ง

บรรณารักษ์ชำนาญการ สำนักหอสมุดแห่งชาติ

นางสาวอัมพิกา นันทิกาลญะ

บรรณารักษ์ชำนาญการ สำนักหอสมุดแห่งชาติ

นางสาวเกศศิณี ผิวอ่อน

บรรณารักษ์ปฏิบัติการ สำนักหอสมุดแห่งชาติ

ศิลปกรรม นายชโย ทองลือ

นักวิชาการช่างศิลป์ชำนาญการ สำนักหอสมุดแห่งชาติ

พิมพ์ที่

สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา

สี่แยกช้างอิ้ ถนนสามเสน แขวงวชิรพยาบาล เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๖ ฉบับนี้แม้จะเป็นการเริ่มต้นเผยแพร่บทความผ่านฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย (Thai Journals Online (ThaiJO)) เรายังคงมุ่งมั่นส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ภาษา เอกสาร หนังสือ มรดกศิลปวัฒนธรรม และเป็นเวทีนำเสนอบทความเพื่อพัฒนาวิชาชีพต่อไป

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่านในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวิชาชีพไม่ว่าจะเป็นบรรณารักษ์ นักเอกสารสนเทศ นักวิชาการ นักวิจัย นักเรียนนักศึกษา และผู้สนใจในแวดวงสารสนเทศทุกท่าน

ทีมงานวารสารขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความกรุณาพิจารณาบทความของวารสารด้วยดีโดยตลอด สุดท้ายนี้ หากท่านใดสนใจต้องการส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ สามารถส่งบทความผ่านระบบ Online Submission ได้ทางเว็บไซต์วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติที่ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nlt> เรามีความมุ่งมั่นในการพัฒนาวารสารก้าวสู่มาตรฐานสากล

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

๑

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์โรงเรียนเสนาณรงค์
กรมแพทยทหารบก: การพัฒนาและ
การบริการ
❖ ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ

๒๐

ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ ห้องสมุดชุมชน
แห่งแรกของล้านนา
❖ วรรณภา ปะวีโน

๓๓

การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้
บริการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการ
สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
❖ เสาวรส ลัทธพงศ์

๕๑

การกำหนดหัวเรื่องและหัวเรื่องย่อยของ
บรรณารักษ์เค็ดตาล็อก
❖ ประภาศรี มธุลาภรังสรรค์
กนกวรรณ บัวงาม
รติ ผนิควรรณนัท

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์โรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทย์ทหารบก: การพัฒนาและการบริการ

The Electronic Library of the Army Medical Field Service School,
Royal Thai Army Medical Department: The Development and Service

ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ^๑

Preedee Pluemsamrungsit

Received: 11 February 2023

Accepted: 5 August 2023

บทคัดย่อ

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทย์ทหารบก เป็นห้องสมุดที่ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ รวบรวมความรู้ทางเสนารักษ์และทหารเหล่าแพทย์ รวมถึงผลงานของคณาจารย์ของโรงเรียน เพื่อความสะดวกในการเข้าถึงและการใช้บริการของกำลังพลในโรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทย์ทหารบก ได้ทุกที่และทุกเวลา ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทย์ทหารบก ใช้เว็บไซต์ AnyFlip (<https://anyflip.com/>) เนื่องจากเป็นเว็บไซต์ที่ใช้จัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ง่ายและรวดเร็ว ไม่จำเป็นต้องติดตั้งโปรแกรมและไม่มีค่าใช้จ่าย เหมาะสำหรับการให้บริการผู้ใช้ในสถานการณ์ปกติและสถานการณ์ความปรกติใหม่ และยังเป็นห้องสมุดโรงเรียนเหล่าวิทยาการแห่งแรกของกองทัพบกที่นำ AnyFlip มาให้บริการ

คำสำคัญ: ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์, กองทัพบก, ทหาร

^๑ บรรณารักษ์ โรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทย์ทหารบก อีเมล: preedee.pluemsamrungsit@gmail.com
Librarian, Army Medical Field Service School Library, Royal Thai Army Medical Department
E-mail: preedee.pluemsamrungsit@gmail.com

Abstract

The electronic library of the Army Medical Field Service School, Royal Thai Army Medical Department provides electronic resources for army surgeons and doctors. The library also collocates the faculty members' scholarly publications to facilitate access and use anywhere and anytime. The electronic library uses the website AnyFlip (<https://anyflip.com/>) creates electronic media easily and quickly. There is no need to install the program and it is free. This is suitable for serving users in normal and new normal situations. It is also the first Army School of Science library to bring AnyFlip to service.

Keyword: Electronics Library, Royal Thai Army, Military

บทนำ

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics Library) เป็นการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการห้องสมุด ทั้งการจัดการหรือการจัดหมวดหมู่ การอนุรักษ์ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อความต่อเนื่องในการใช้งานในอนาคต และการบริการสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยนำเว็บไซต์ซึ่งเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้รับความนิยมมาให้บริการ เนื่องจากเป็นช่องทางการเข้าถึงที่สะดวกและเป็นแหล่งรวบรวมสารสนเทศที่เชื่อมโยงในระบบเครือข่ายทั่วโลก อีกทั้งยังเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ของห้องสมุดที่ติดต่อกับผู้ใช้บริการได้สะดวก ผู้ใช้บริการเข้าถึงสารสนเทศได้ทุกที่และทุกเวลา^๒ นอกจากนี้การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ยังเป็นการแก้ปัญหาเรื่องพื้นที่สำหรับการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นตัวเล่มของห้องสมุด รวมถึงการช่วยประหยัดงบประมาณสำหรับการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดได้อีกด้วย^๓ ทรัพยากรสารสนเทศที่ให้บริการในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์จะอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

^๒ นันทิพย์ วิจารณ์, ห้องสมุดยุคใหม่กับไอที (กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๕) ๙, ๕๐.

^๓ คุณหญิงแมนมาส ขวลิต, คู่มือบรรณารักษ์ (ฉบับปรับปรุงแก้ไข) เล่ม ๒ (กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, ๒๕๔๙) ๑๕๕.

อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญของการจัดทำห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์คือการให้ความสำคัญของผู้บริหาร และต้องอาศัยความร่วมมือร่วมของบุคลากรทุกคนในหน่วยงาน^๔ จึงจะทำให้การดำเนินการห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานประสบผลสำเร็จ เกิดการรับรู้ของทุกคนในหน่วยงานและมีการเข้าใช้บริการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การใช้งานห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์เพื่ออ่านทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อต่าง ๆ รูปแบบออนไลน์นั้นจำเป็นต้องมีอุปกรณ์ที่เชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้ เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต เป็นต้น และผู้ใช้งานควรมีทักษะพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจึงจะใช้งานห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ห้องสมุดโรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบออนไลน์และยังเป็นการปฏิบัติตามแผนแม่บทห้องสมุดทหาร พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖^๕ ซึ่งมีวิสัยทัศน์ให้ “ห้องสมุดทหารเป็นแหล่งเรียนรู้ค้นคว้าตามมาตรฐานสากล มุ่งพัฒนาสู่ห้องสมุดแห่งยุคดิจิทัล” อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาห้องสมุดทหารตามฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal) ทั้งการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบสื่อดิจิทัล การให้บริการห้องสมุดรูปแบบออนไลน์โดยนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) มาให้บริการ^๖ จึงได้จัดทำห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นทางเลือกให้กำลังพลภายในโรงเรียนเสนาณรงค์ รวมถึงกำลังพลภายในกรมแพทย์ทหารบก ตลอดจนผู้สนใจได้เข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบออนไลน์

ผู้เขียนรวบรวมองค์ความรู้ในรูปแบบบทความวิชาการนี้เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ของโรงเรียนเสนาณรงค์ซึ่งเป็นห้องสมุดโรงเรียนเหล่าวิทยาการแห่งแรกของกองทัพบกที่นำ AnyFlip มาให้บริการ ตลอดจนเป็นแนวทางและขั้นตอนการทำงานให้ห้องสมุดโรงเรียนเหล่าวิทยาการของกองทัพบกแห่งอื่นได้นำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม รวมถึงเข้าชมวิดีโอที่แนะนำเสนอห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ได้ในเว็บไซต์ยูทูบ <https://www.youtube.com/watch?v=MH1D50tzVQc> ซึ่งจัดทำโดยพันโทหญิงกุลริศา เล็กใจกล้า อาจารย์โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก

^๔ สุรัชย์ สีใส, การศึกษาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ในมุมมองของผู้บริหารและบุคลากร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี: รายงานผลการวิจัย (อุบลราชธานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๗) ๕๐-๕๑.

^๕ สถาบันวิชาป้องกันประเทศ, แผนแม่บทห้องสมุดทหาร พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖ (กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาป้องกันประเทศ, ๒๕๖๒) ๓๒-๓๔.

^๖ ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ, “ห้องสมุดทหารกับภาวะความปรกติใหม่ในประเทศไทย,” วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ ๙, ๒ (๒๕๖๔): ๑๔-๑๖.

ความแตกต่างระหว่างหนังสือทั่วไปกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

ความแตกต่างระหว่างหนังสือทั่วไปกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีดังนี้^๗

หนังสือทั่วไป	หนังสืออิเล็กทรอนิกส์
ใช้กระดาษ	ไม่ใช้กระดาษ
มีข้อความและภาพประกอบธรรมดา	มีข้อความและภาพประกอบที่เคลื่อนไหวได้
ไม่มีเสียงประกอบ	ใส่เสียงประกอบได้
แก้ไขและปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยได้ยาก	แก้ไขและปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยได้ง่าย
มีความสมบูรณ์ในตัวเอง	สร้างจุดเชื่อมโยงและแบ่งปันข้อมูลไปภายนอกได้
มีต้นทุนการผลิตสูง	มีต้นทุนการผลิตต่ำ
มีขีดจำกัดในการจัดพิมพ์	ไม่มีขีดจำกัดในการจัดพิมพ์
เปิดอ่านจากเล่ม อ่านได้อย่างเดียว	เปิดอ่านผ่านคอมพิวเตอร์และสมาร์ทโฟน และสั่งพิมพ์ ผลได้
หนังสือ ๑ เล่ม อ่านได้ ๑ คน	หนังสือ ๑ เล่ม อ่านได้มากกว่า ๑ คน และอ่านพร้อมกันได้ ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
นำไปอ่านในสถานที่ต่าง ๆ ลำบาก เนื่องจากตัวเล่มมีขนาดใหญ่และต้องใช้ ที่ห้องสมุด	อ่านได้สะดวกทุกที่และทุกเวลา ในรูปแบบไฟล์คอมพิวเตอร์ ไม่จำเป็นต้องใช้ที่ห้องสมุดเท่านั้น

การคัดเลือกหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

การคัดเลือกหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาให้บริการในห้องสมุดนั้นควรพิจารณานโยบายหรือพันธกิจของหน่วยงานเป็นอันดับแรก เช่น หน่วยงานมีนโยบายพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย จัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) เป็นต้น อย่างไรก็ตามหนังสือและผลงานวิชาการต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ได้รับการคุ้มครองในฐานะทรัพย์สินทางปัญญา ดังนั้นการคัดเลือกหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาเผยแพร่ในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ต้องคำนึงถึงจริยธรรมการสื่อสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องลิขสิทธิ์ หากได้รับอนุญาตจากเจ้าของผลงานจึงจะนำมา

^๗ จิตราพัชญ์ อมรนพรัตน์กุล. เอกสารการอบรมหัวข้อการสร้าง E-Book online ด้วย Anyflip. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕, จาก: <https://fliphtml5.com/mmvfj/rxig/basic>

เผยแพร่ได้ ทั้งนี้บรรณารักษ์อาจพิจารณาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่อนุญาตให้ใช้โดยมีสัญญาอนุญาตซึ่งจะกำหนดเงื่อนไขการใช้งานไว้ชัดเจน

บรรณารักษ์หรือผู้ปฏิบัติงานในห้องสมุดควรมีความรู้พื้นฐานเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งลิขสิทธิ์และสัญญาอนุญาต ดังนี้^๔

ลิขสิทธิ์ (Copyright) หมายถึง อำนาจเด็ดขาดเพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ผลงานในการกระทำต่าง ๆ กับผลงานที่ตนสร้างสรรค์ขึ้น เช่น ทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ อนุญาตให้ใช้งาน นอกจากนี้ยังได้รับธรรมสิทธิ์หรือสิทธิในการได้รับการอ้างถึง สิทธิในการใช้นามปากกาหรือชื่ออื่น และสิทธิ์ที่จะห้ามให้มีการบิดเบือน ตัดทอน หรือดัดแปลงเนื้อหาของงาน ทั้งนี้ผลงานที่ได้รับความคุ้มครองต้องเป็นผลผลิตอันเกิดจากความคิด สติปัญญา ความรู้ ความสามารถของผู้สร้างสรรค์ผลงานที่ไม่เป็นการลอกเลียนผลงานของผู้อื่น การคุ้มครองงานอันมีลิขสิทธิ์เป็นไปตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๓๗

โดยทั่วไปข้อความหรือสัญลักษณ์แสดงลิขสิทธิ์ © หรือลักษณะการอนุญาตให้นำผลงานนั้นไปใช้ตามเงื่อนไขที่กำหนดจะระบุไว้ในหน้าปกในของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์นั้น

หนังสือการปฐมพยาบาลฉุกเฉินและการกู้ชีพขั้นพื้นฐาน Emergency First Aid and Basic CPR

พิมพ์ครั้งที่ 1	กรกฎาคม 2563
จำนวน	1,000 เล่ม
จัดทำโดย	สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย
พิมพ์ที่	บริษัท นิวธรรมดาการพิมพ์ จำกัด
TRC-RH-TMR	09-20-004
ISBN	978-616-8212-39-4

สงวนลิขสิทธิ์ **อนุญาตให้เผยแพร่ ห้ามจำหน่าย**

ภาพที่ ๑ ตัวอย่างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีลิขสิทธิ์แต่อนุญาตให้เผยแพร่โดยมีเงื่อนไขคือห้ามจำหน่าย

ที่มา : <http://online.anyflip.com/pghif/gmho/mobile/>

^๔ ทรพพันธ์ เจริมประยงค์. “จริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าและการใช้คอมพิวเตอร์.” ใน **ทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล: การค้นคว้าและการนำเสนอผลงาน**. (กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๕) ๒๓๕-๒๓๗.

สัญญาอนุญาตหรือครีเอทีฟคอมมอนส์ (Creative Commons) เป็นการอนุญาตให้ผู้ที่ต้องการใช้งานผลงานอันมีลิขสิทธิ์ตามเงื่อนไขที่เจ้าของลิขสิทธิ์กำหนด โดยใช้สัญลักษณ์ และแสดงสัญลักษณ์เงื่อนไขการใช้งานผลงานนั้น เช่น ต้องอ้างอิงเจ้าของลิขสิทธิ์ทุกครั้ง, ต้องใช้สัญญาอนุญาตที่มีข้อกำหนดแบบเดียวกันกับที่เจ้าของลิขสิทธิ์ใช้, ห้ามดัดแปลงงานนั้น, ห้ามนำงานนั้นไปใช้เชิงพาณิชย์

โดยทั่วไปสัญลักษณ์หรือข้อความแสดงสัญญาอนุญาตจะปรากฏในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์หรืออาจปรากฏในเว็บไซต์ที่เผยแพร่เอกสารนั้น เช่น “หนังสือเรื่อง รู้จักและเข้าใจสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ” ได้รับใบอนุญาตภายใต้ ให้เผยแพร่ ดัดแปลง โดยต้องระบุที่มา ๓.๐ Thailand “หนังสือเรื่อง คู่มือรักษาสุขภาพสำหรับประชาชนฉบับหมอชาวบ้าน” ได้รับใบอนุญาตภายใต้ ให้เผยแพร่ โดยต้องระบุที่มาแต่ห้ามดัดแปลงและห้ามใช้เพื่อการค้า ๓.๐ Thailand

294 194

ดาวน์โหลด ดาวน์โหลด

ส.ส. eCard

รู้จักและเข้าใจสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ได้รับใบอนุญาตภายใต้ ให้เผยแพร่ ดัดแปลง โดยต้องระบุที่มา 3.0 Thailand.

ชื่อเรื่อง : รู้จักและเข้าใจสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

คำอธิบาย : รู้จักและเข้าใจสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ

คำสำคัญ : สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ, สุขภาพ, สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, สช.

ผู้สร้างสรรค์/ผู้แต่ง/เจ้าของผลงาน : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

ระดับชั้น : ม.1, ม.2, ม.3, ม.4, ม.5, ม.6, ป.ตรี, ป.โท, ป.เอก, ปวช., ปทส., ปวส., การศึกษามตามธรรมาวุฒ

URL : -

APA CHICAGO MLA

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). (2558). รู้จักและเข้าใจสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ, 12 กันยายน 2558. https://oer.learn.in.th/search_detail/result/1322

ทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง

ไม่มีเรื่องที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ ๒ ตัวอย่างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีสัญญาอนุญาตให้เผยแพร่และดัดแปลงได้โดยต้องระบุที่มา
ที่มา : https://oer.learn.in.th/search_detail/result/1322#

แม้ว่าในปัจจุบันผู้ให้บริการส่วนใหญ่ใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากกว่าหนังสือฉบับพิมพ์ และยังมีแนวโน้มการใช้ที่มากขึ้น อย่างไรก็ตามผู้ให้บริการส่วนใหญ่ยังไม่ทราบเรื่องเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้นห้องสมุดควรพิจารณาจัดทำหลักสูตรอบรมที่ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิการใช้งาน

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์มากขึ้นโดยแยกออกมาจากการอบรมฐานข้อมูลออนไลน์ รวมทั้งเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสิทธิการใช้งานในช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ แผ่นพับ ป้ายประกาศ เป็นต้น^๔

เว็บไซต์ AnyFlip

AnyFlip เว็บไซต์สร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์หรือฟลิปบุ๊ก (Flipbook) ในรูปแบบพลิกหน้า ผู้อ่านพลิกอ่านหนังสือหน้าต่าง ๆ ได้ตามความต้องการ และดาวน์โหลดหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ สร้างและเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ www.anyflip.com ด้วยการอัปโหลดไฟล์ PDF และ PPTX (MS Power Point 2007+) โดยไม่จำเป็นต้องติดตั้งโปรแกรม ไม่มีค่าใช้จ่าย ใช้งานได้ง่าย และเข้าถึงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ได้ทุกที่ทุกเวลาอีกด้วย

ตัวอย่างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ AnyFlip

ภาพที่ ๓ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่ในเว็บไซต์ Anyflip

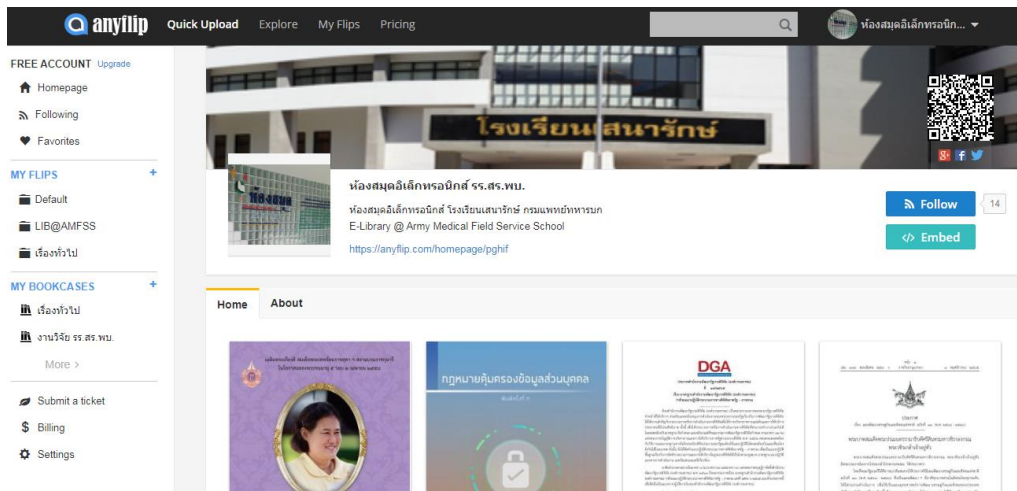
ที่มา : <http://online.anyflip.com/pghif/ucey/mobile/>

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก

ห้องสมุดโรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก นำเว็บไซต์ AnyFlip มาใช้ในการจัดทำห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โดยเข้าใช้ได้ทางยูอาร์แอล <https://anyflip.com/homepage/pghif> ภายใน

^๔ ธีรรัตน์ สารพล และลำปาง แม่นมัตย์, “พฤติกรรมการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้บริการในห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย,”

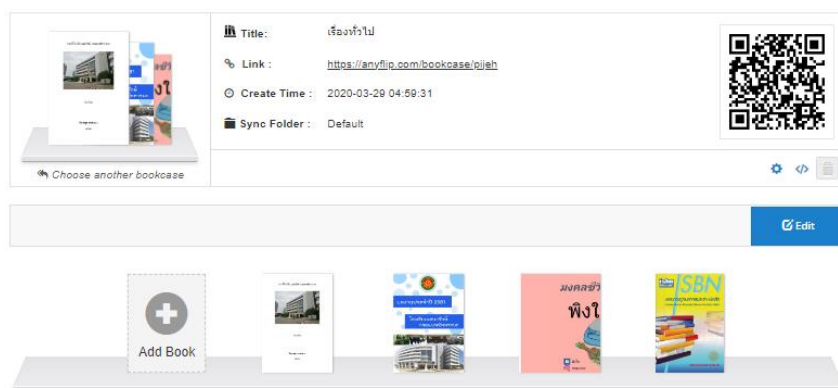
ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ได้รวบรวมหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ค้นหาจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ผลงานของคณาจารย์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก และสื่อประชาสัมพันธ์ความรู้ที่ห้องสมุดจัดทำด้วยตนเอง โดยจัดเก็บและให้บริการบนชั้นหนังสือของห้องสมุด (My Bookcase) เช่น เรื่องทั่วไป การช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน นิทรรศการห้องสมุด รร.สร.พบ. เป็นต้น

ภาพที่ ๔ หน้าหลักห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก
ที่มา : <https://anyflip.com/homepage/pghif/preview>

ตัวอย่างหนังสือของห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก เรื่องทั่วไป

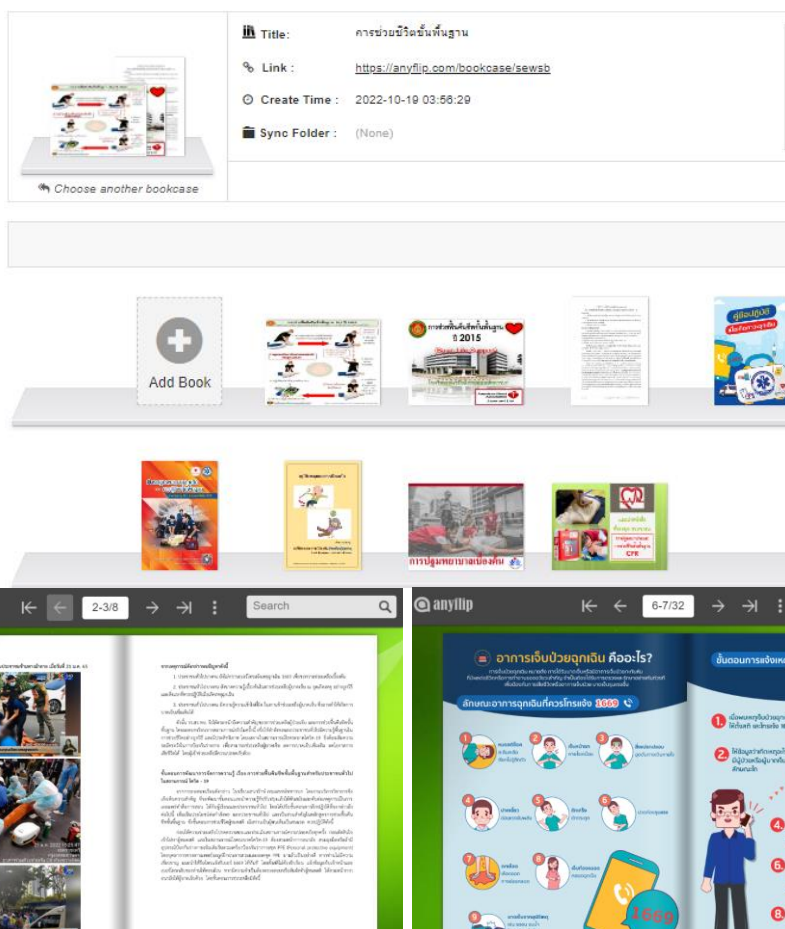
ชั้นหนังสือ “เรื่องทั่วไป” จัดเก็บและเผยแพร่หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียนเสนาณรงค์และเรื่องอื่น ๆ เช่น ประวัติโรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก มงคลชีวิต ๓๘ ประการ เป็นต้น

ภาพที่ ๕ ชั้นหนังสือ “เรื่องทั่วไป” ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทยทหารบก
ที่มา : <https://anyflip.com/center/bookcases/manage-bookcase.php?ln=pijeh>

การช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน

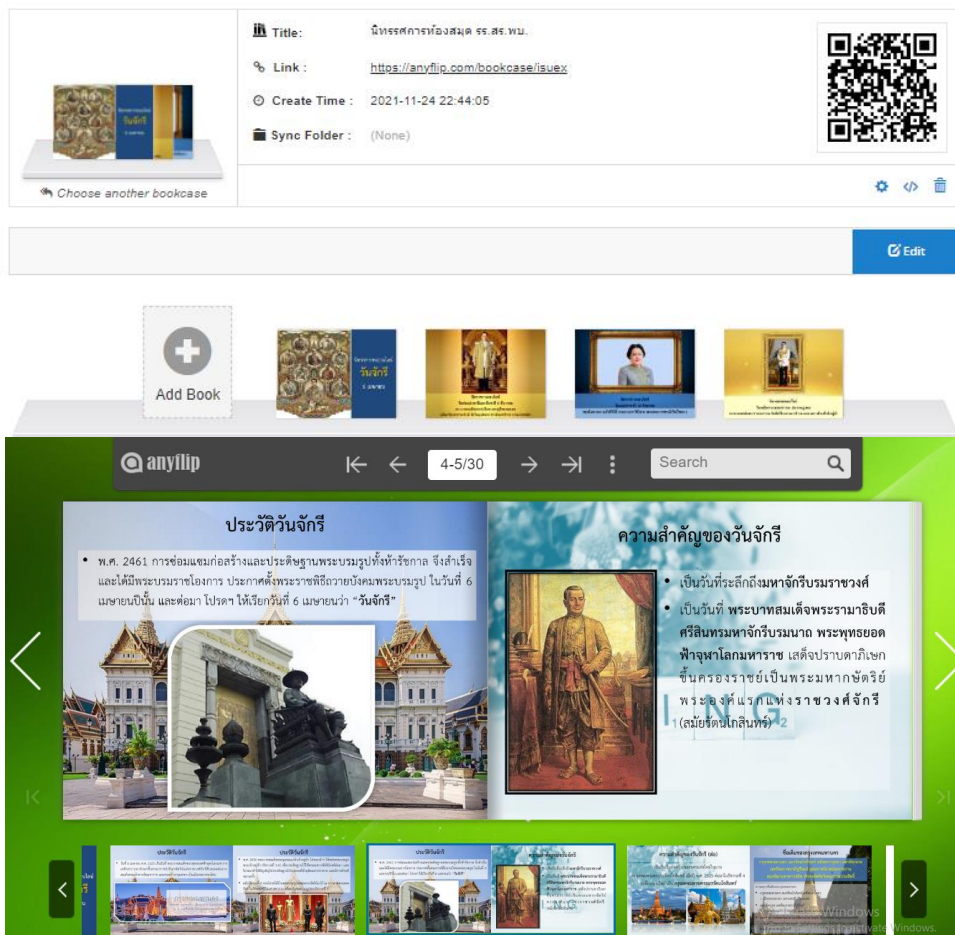
ชั้นหนังสือ “การช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน” จัดเก็บและเผยแพร่หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน การปฐมพยาบาล การกู้ชีพ จัดทำโดยโรงเรียนเสนารักษ์และหน่วยงานภายนอก เช่น การจัดการความรู้การช่วยฟื้นคืนชีพขั้นพื้นฐานสำหรับประชาชนทั่วไปในสถานการณ์โควิด-๑๙ คู่มือปฏิบัติเมื่อเกิดภาวะฉุกเฉิน เป็นต้น

ภาพที่ ๖ ชั้นหนังสือ “การช่วยชีวิตขั้นพื้นฐาน” ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทยทหารบก
ที่มา : <https://anyflip.com/center/bookcases/manage-bookcase.php?ln=seswb>

นิทรรศการห้องสมุด รร.สร.พบ.

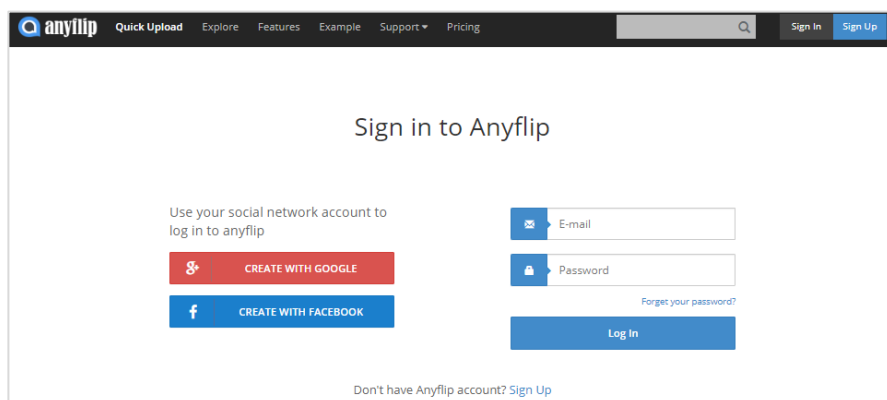
ชั้นหนังสือ “นิทรรศการห้องสมุด รร.สร.พบ.” จัดเก็บและเผยแพร่เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีเนื้อหาจัดแสดงในรูปแบบนิทรรศการตามวันสำคัญต่าง ๆ จัดทำโดยห้องสมุดโรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทยทหารบก เช่น วันรักการอ่าน วันพ่อแห่งชาติ วันจักรี วันทหารผ่านศึก เป็นต้น

ภาพที่ ๗ ชั้นหนังสือ “นิทรรศการห้องสมุด รร.สร.พม.” ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก
ที่มา : <http://online.anyflip.com/pghif/igvb/mobile/>

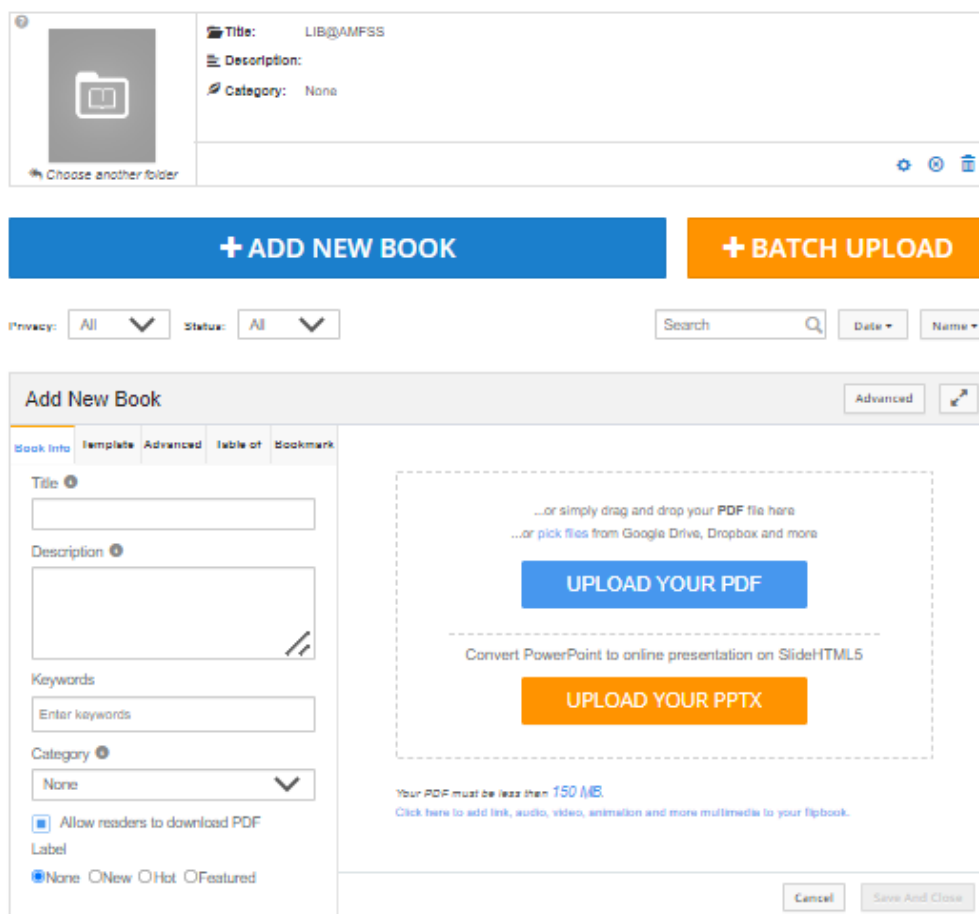
ขั้นตอนการจัดทำห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก

๑. เข้าเว็บไซต์ <https://anyflip.com/> จากนั้นลงทะเบียนเข้าใช้บริการครั้งแรกโดยคลิกที่เมนู Sign up แล้วเลือกช่องทางการใช้บริการของเว็บไซต์ โดยมีวิธีการใช้งานผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ อีเมล เฟซบุ๊ก และกูเกิล

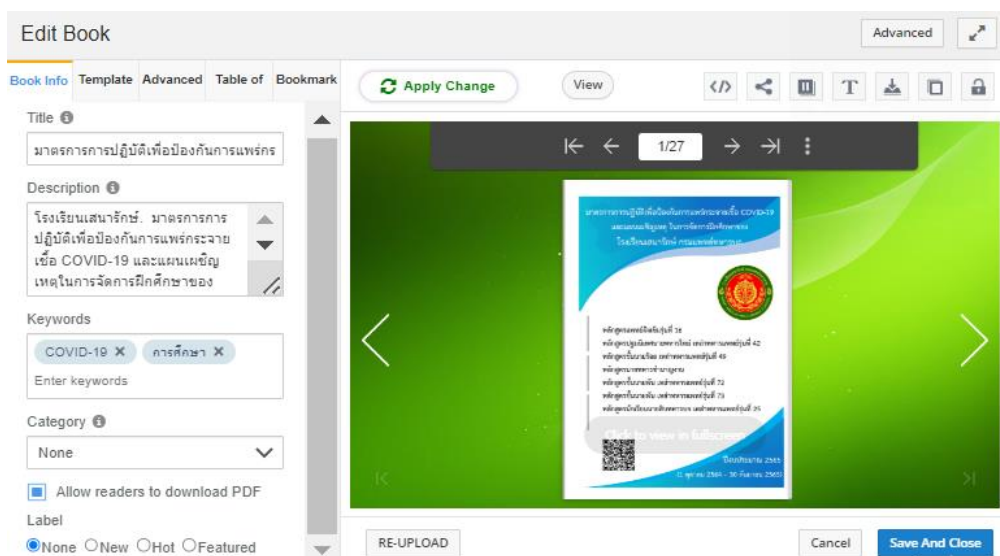
ภาพที่ ๘ หน้าจอการลงทะเบียนใช้งานเว็บไซต์ AnyFlip

๒. เลือกเมนู Add New Book เพื่อเพิ่มหนังสือเล่มใหม่ จากนั้นกดปุ่ม Upload Your PDF

ภาพที่ ๙ การเพิ่มหนังสือใหม่ในเว็บไซต์ AnyFlip

๓. เลือกไฟล์ PDF ที่จะอัปโหลดเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แล้วรอนจนกระทั่งระบบดำเนินการเสร็จจะปรากฏภาพหน้าปกของไฟล์ จากนั้นให้ตั้งชื่อเรื่อง (Title) เพิ่มคำอธิบายรายละเอียด (Description)* และอาจเพิ่มคำสำคัญ (Keywords) เลือกประเภท (Category) และตั้งค่าให้อ่านดาวน์โหลดเอกสารได้ (Allow readers to download PDF)

ภาพที่ ๑๐ การลงรายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือในเว็บไซต์ AnyFlip

๔. จัดทำสารบัญของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ผู้ใช้บริการค้นหาเนื้อหาภายในหนังสือได้ง่ายและรวดเร็ว โดยมีวิธีการทำสารบัญของหนังสือดังนี้

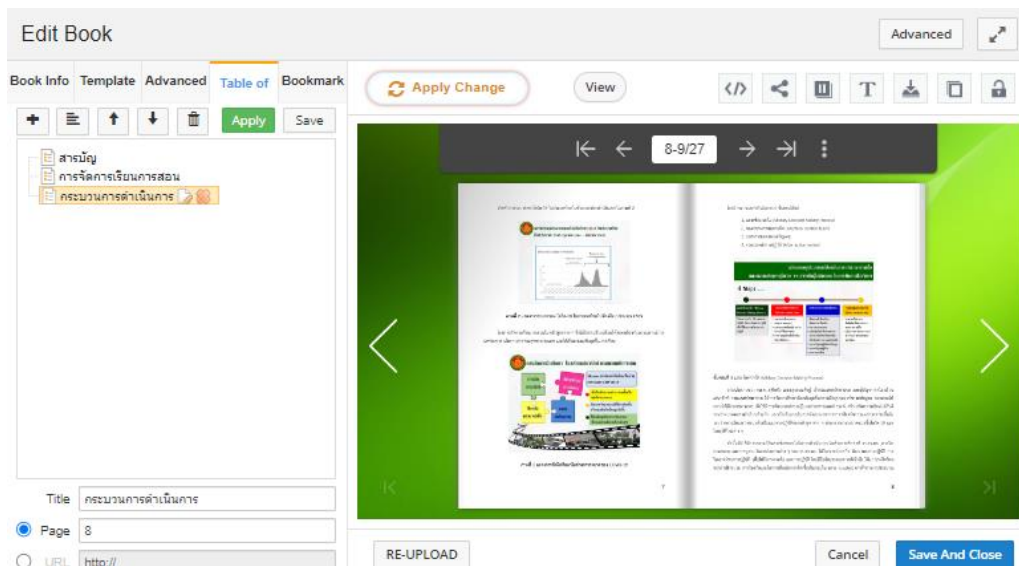
๔.๑ เลือกเมนูสารบัญ (Table of Content)

๔.๒ กดปุ่มเครื่องหมาย + แล้วแก้ไขหัวข้อเรื่อง (Title) และเลขหน้า (Page) ให้ตรงกับเนื้อหาในหนังสือ

๔.๓ ทำซ้ำในข้อ ๔.๒ จนกระทั่งครบหัวข้อของสารบัญตามต้องการ

* การเพิ่มชื่อเรื่องและคำอธิบายรายละเอียดเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากช่วยให้สืบค้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในเว็บไซต์ AnyFlip ได้พบ และทำให้โปรแกรมค้นหา (Search Engine) จัดทำดัชนีมายังหนังสืออิเล็กทรอนิกส์และสืบค้นได้พบ โดยอาจจัดทำในรูปแบบบรรณานุกรม

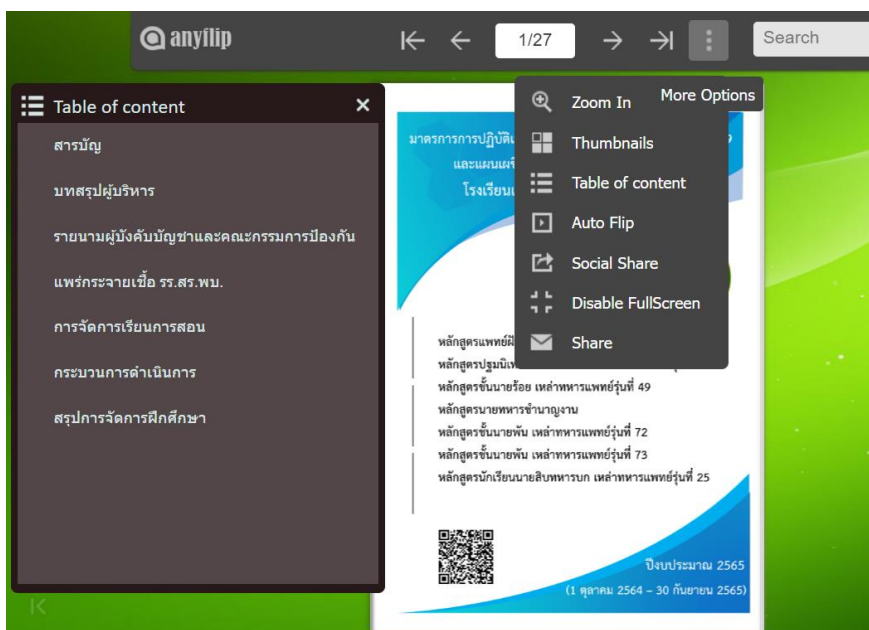
๑๔ | วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ
ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๖

ภาพที่ ๑๑ การจัดทำสารบัญของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ในเว็บไซต์ AnyFlip

๔.๔ กดปุ่ม Save And Close

๔.๕ ตรวจสอบการใช้งานโดยคลิกเลือกตัวเล่มหนังสือเพื่ออ่านแบบเต็มจอ จากนั้นเลือกเมนู Table of Contents แล้วคลิกดูเนื้อหาแต่ละหัวข้อที่ได้จัดทำไว้ในสารบัญ

ภาพที่ ๑๒ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่จัดทำสารบัญแล้ว

๕. จัดเก็บหนังสือที่อัปโหลดแล้วในชั้นหนังสือ (My Bookcase) โดยมีวิธีสร้างชั้นหนังสือดังนี้

๕.๑ คลิกเครื่องหมาย + ที่เมนู MY BOOKCASES เพื่อสร้างชั้นหนังสือ

MY BOOKCASES +

๕.๒ คลิกปุ่ม

New bookcase

๕.๓ ตั้งชื่อชั้นหนังสือในช่อง Bookcase Title

Bookcase Title

แล้วกดปุ่ม

Create

๕.๔ จะปรากฏหน้าจอ ชั้นหนังสือ จากนั้นคลิกปุ่ม Add Book

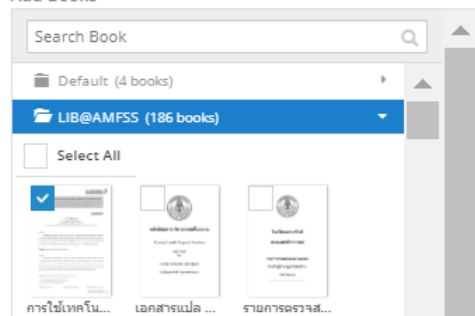
เพื่อเพิ่มหนังสือเข้าไปในชั้น

๕.๕ เลือกหนังสือที่ต้องการเพิ่มลงในชั้นวางหนังสือ จากนั้นคลิกปุ่ม

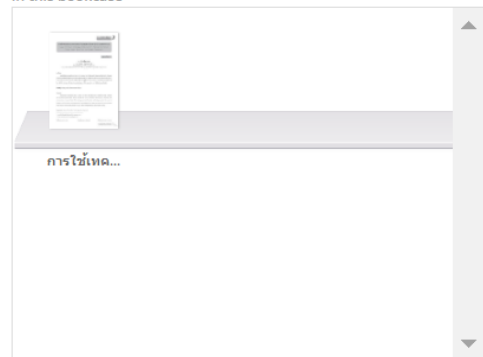
Save

Add Book

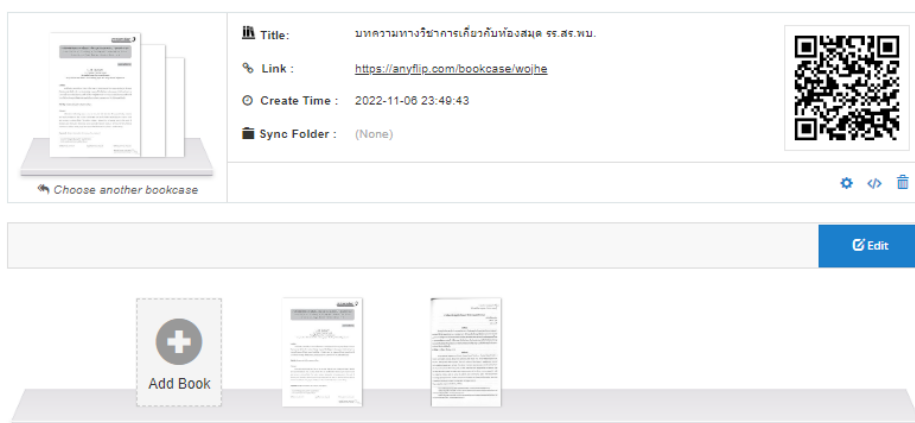
Add Books

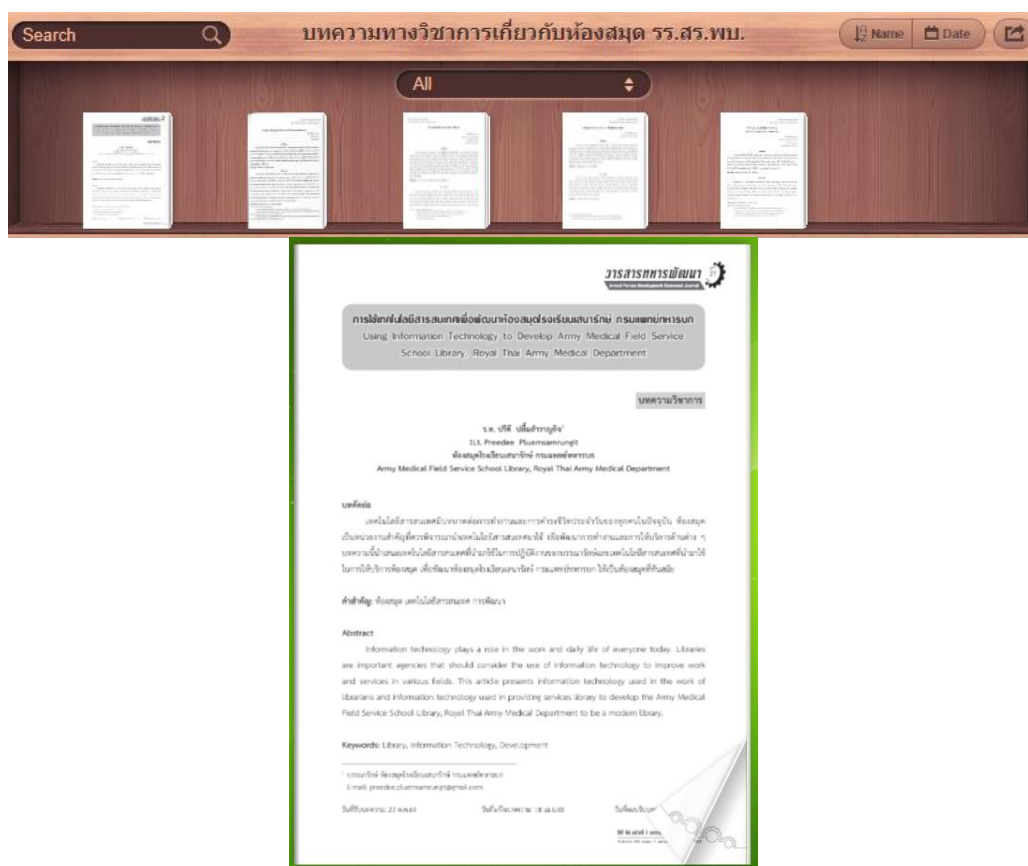
In this bookcase

๕.๖ คลิกยูอาร์แอล (URL) เพื่อดูชั้นวางหนังสือ และนำยูอาร์แอลหรือคิวอาร์โค้ด (QR Code) ไปใช้งานได้

๑๖ | วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ
ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๖

ภาพที่ ๑๓ ชั้นหนังสือที่ได้จัดทำและหนังสือที่เปิดอ่าน

ที่มา : <https://anyflip.com/center/bookcases/manage-bookcase.php?ln=wojhe>

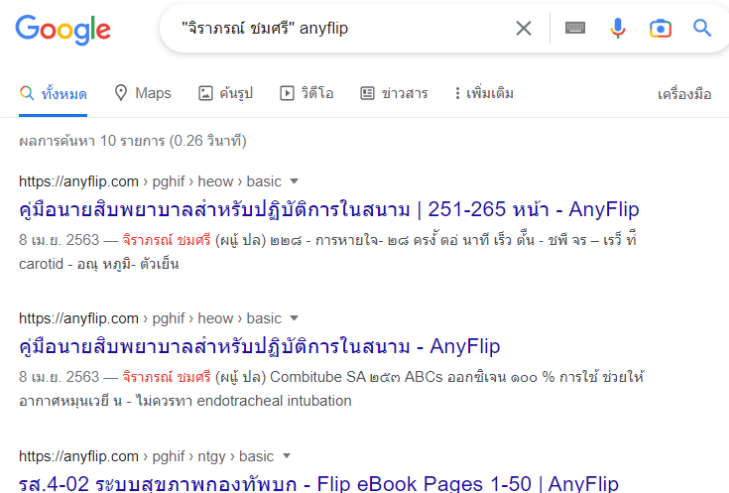
การสืบค้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่จัดเก็บในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทยทหารบก

การสืบค้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่จัดเก็บในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทยทหารบก โดยสืบค้นในเว็บไซต์ **AnyFlip** ด้วยการพิมพ์คำสำคัญ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง หรือชื่อหน่วยงานในช่องค้นหา ดังตัวอย่างการสืบค้นโดยพิมพ์ชื่อหน่วยงาน เช่น โรงเรียนเสนาณรงค์ จะปรากฏผลการสืบค้นซึ่งจะแสดงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้จัดเก็บไว้ในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทยทหารบก ดังภาพที่ ๑๔

ภาพที่ ๑๔ ผลการสืบค้นในเว็บไซต์ AnyFlip โดยใช้ชื่อหน่วยงาน
ที่มา : <https://anyflip.com/explore?q=โรงเรียนเสนารักษ์>

นอกจากนี้ยังสืบค้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่จัดเก็บในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทย์ทหารบก จากโปรแกรมค้นหา โดยพิมพ์คำสำคัญ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง หรือชื่อหน่วยงาน ตามด้วยคำว่า anyflip ในช่องค้นหา ดังตัวอย่างการสืบค้นโดยพิมพ์ชื่อผู้แต่ง “จิราภรณ์ ชมศรี” anyflip จะปรากฏผลการสืบค้นซึ่งจะแสดงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ได้จัดเก็บไว้ในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนารักษ์ กรมแพทย์ทหารบก ดังภาพที่ ๑๕

ภาพที่ ๑๕ ผลการสืบค้นในโปรแกรมค้นหาโดยใช้ชื่อผู้แต่ง

การนำห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบกเข้ารับการประกวด

พันเอก อติศร ลำเพาพงศ์ ผู้อำนวยการกองการศึกษา โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก ที่ปรึกษาโครงการจัดทำห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก ได้นำผลงานเรื่อง “นวัตกรรมห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ สื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก” เข้าร่วมกิจกรรมประกวดสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการประชุมวิชาการพระมงกุฎเกล้า ครั้งที่ ๕๐ จัดโดย ศูนย์บริหารงานวิชาการและวิเทศสัมพันธ์ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ผลงานเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการคัดเลือกให้นำเสนอผลงานวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุมดุสิตธานี ชั้น ๑๐ อาคารเฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบพระชนมพรรษา และได้รับรางวัลชมเชย ในหัวข้อ การประกวดสื่อคอมพิวเตอร์ประเภทออนไลน์ ด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์การศึกษาวิถีใหม่ (New Normal Education) โดยมีผู้อำนวยการโรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าเป็นประธานในพิธี เมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ภาพที่ ๑๖ การนำเสนอผลงานห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ โรงเรียนเสนาณรงค์ กรมแพทย์ทหารบก และการรับรางวัล

สรุป

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์เป็นห้องสมุดในรูปแบบออนไลน์ที่จัดเก็บและรวบรวมสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้ให้บริการ ข้อดีของห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์คือความสะดวกในการเข้าถึงได้ทุกที่และทุกเวลา แต่หากไม่มีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือหากไม่มีทักษะทางเทคโนโลยีก็จะใช้งานไม่ได้ ดังนั้นห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์จึงเป็นทางเลือกสำหรับการนำเสนอทรัพยากรสารสนเทศควบคู่กับห้องสมุดแบบกายภาพ และจำเป็นต้องมีบรรณารักษ์หรือผู้ดูแลห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์เช่นเดียวกับห้องสมุดแบบกายภาพ อย่างไรก็ตามการคัดเลือกหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อเผยแพร่ในห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์นั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงจริยธรรมการใช้สารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องลิขสิทธิ์

บรรณานุกรม

- จิตรพัชญ์ อมรณพรัตน์กุล. เอกสารการอบรมหัวข้อการสร้าง E-Book online ด้วย Anyflip. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๕, จาก: <https://fliphtml5.com/mmvfj/rxig/basic>
- ทรงพันธ์ เจริญประสงค์. “จริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้นคว้าและการใช้คอมพิวเตอร์.” ใน **ทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล: การค้นคว้าและการนำเสนอผลงาน**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๕.
- ธิดารัตน์ สาระพล และลำปาง แม่นมาตย์. “พฤติกรรมการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ของผู้ใช้บริการในห้องสมุดมหาวิทยาลัยไทย.” **วารสารวิจัย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย**. ๑๓, ๒ (๒๕๖๓): ๗๗-๙๕.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. **ห้องสมุดยุคใหม่กับไอที**. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๔๕.
- ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ. “ห้องสมุดทหารกับภาวะความปรกติใหม่ในประเทศไทย.” **วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ**. ๙, ๒ (๒๕๖๔): ๑-๑๗.
- แม่นมาส ขวลิต. **คู่มือบรรณารักษ์ (ฉบับปรับปรุงแก้ไข) เล่ม ๒**. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ, ๒๕๔๙.
- สถาบันวิชาป้องกันประเทศ. **แผนแม่บทห้องสมุดทหาร พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๖**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิชาป้องกันประเทศ, ๒๕๖๒.
- สุรัชย์ สีใส. **การศึกษาแนวทางการพัฒนาห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ในมุมมองของผู้บริหารและบุคลากรสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี: รายงานผลการวิจัย**. อุบลราชธานี: ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษา สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ๒๕๕๗.

ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ ห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของล้านนา Chiang Mai Mission Library: Lanna's First Community Library

วรรณภา ปะวิโน^{*}
Wannapa Pawino

Received: 24 April 2023
Accepted: 12 August 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ ห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของล้านนา มีวัตถุประสงค์การเขียนบทความเพื่อศึกษาบริบทเกี่ยวกับความเป็นมาในการเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ของคณะมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียน ที่มีผลต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้เนื้อหาในบทความยังอธิบายถึงประวัติความเป็นมาและวัตถุประสงค์ในการจัดสร้างห้องสมุดชุมชน หรือห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ (Chiang Mai Mission Library หรือ Chiangmai Community Library) ซึ่งถือเป็นห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของล้านนา

คำสำคัญ: ห้องสมุดชุมชน, ห้องสมุดประชาชน, โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่, คณะมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียน, นิกายโปรเตสแตนต์, มิชชันนารี

Abstract

This academic article is about Chiang Mai Mission Library studies about the history of propagation of Baptist Christianity by American Presbyterian Missionary in Chiang Mai. The article focuses on the conduct's educational impact in Chiang Mai, historical background, its goal in building community library known as 'Chiang Mai Mission Library' or 'Chiangmai Community Library' which is considered the first community library in Lanna area.

Keywords: Community library, Public library, The Prince Royal's College, Chiang Mai Mission Library, American Presbyterian Missionary, Baptist Christianity, Missionary

^{*} บรรณารักษ์ชำนาญการ หอสมุดแห่งชาติรัชมังคลาภิเษก เชียงใหม่, สำนักศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่, กรมศิลปากร, กระทรวงวัฒนธรรม
Librarian, Professional Level, Ratchamangklaphisek National Library of Chiang Mai, The 7th Regional Office
Fine Arts, Chiang Mai, Fine Arts Department, Ministry of Culture

บทนำ

การเผยแพร่คริสต์ศาสนา (Christianity) ของพระเยซูคริสต์ได้เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยนิกายโรมันคาทอลิก (Roman Catholic Church) เป็นนิกายแรกที่ชาวโปรตุเกสนำเข้ามาเผยแพร่พร้อมกับเจริญไมตรีทำการค้ากับไทย สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๐๕๔ หลังจากนั้นชาวฮอลันดา ชาวอังกฤษ และฝรั่งเศส ได้เดินทางเข้ามาตามลำดับ มีขงนารีนิกายโรมันคาทอลิกเริ่มมีบทบาทอย่างมากในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระองค์ถือเป็นพระมหากษัตริย์ที่เลื่องลือพระเกียรติยศในพระราโชบายทางคบค้าสมาคมกับชาวต่างประเทศ รักษาเอกราชของชาติให้พ้นจากการเบียดเบียนของชาวต่างชาติ และรับผลประโยชน์ทั้งทางวิทยาการและเศรษฐกิจที่ชนต่างชาตินำเข้ามา และยังทรงอุปถัมภ์บำรุงกวีและงานด้านวรรณคดีอันเป็นศิลปะที่รุ่งเรืองที่สุดในยุคนั้น นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้มีการเผยแผ่ศาสนาอย่างเสรี ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้คณะบาทหลวงได้สร้างโบสถ์ สร้างโรงเรียน ทำให้มีผู้นับถือคริสต์ศาสนามากขึ้น

คริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสถาบันกษัตริย์ไทยมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ คริสต์ศาสนาได้เข้ามาเป็นตัวกลางในการติดต่อค้าขาย และการนำความรู้สมัยใหม่จากตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทยโดยบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิกที่เข้ามามีบทบาทสำคัญและเป็นที่รู้จักคือ “สังฆราช ฌ็อง บัปติสต์ ปาลเลอกัว” หรือ “ฌ็อง-บาติสต์ ปาลกัว” (Jean-Baptiste Pallegoix) เดินทางเข้ามาในประเทศไทยเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ ปฏิบัติหน้าที่มิชชันนารีประเทศไทยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ มีสมณศักดิ์เป็นประมุขมิสซังสยามตะวันออก (Apostolic vicar of Eastern Siam) และมุขนายกเกียรตินามแห่งมัลลอสหรือมัลลุส (Titular bishop of Mallos/Mallus) ได้นำวิทยาการการถ่ายรูปเข้ามา และพระองค์ทรง

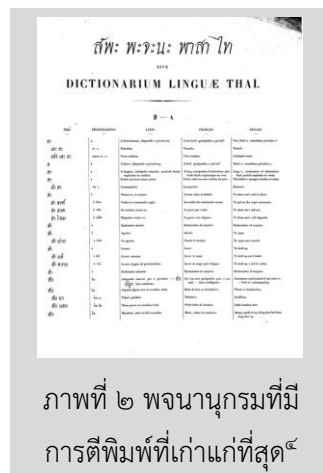

ภาพที่ ๑ สังฆราช ฌ็อง บัปติสต์ ปาลเลอกัว ถ่ายภาพร่วมกับเด็กไทยชื่อแก้ว และเด็กญวนชื่อชมที่ปารีส เมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๗^๒

^๒ วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ฌ็อง-บาติสต์ ปาลกัว. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/ฌ็อง-บาติสต์_ปาลกัว

แต่งตั้งให้เป็นล่ามส่วนพระองค์ในการต้อนรับชาวต่างชาติ พร้อมมอบหมายงานราชทูตสำคัญ เช่น การนำเครื่องบรรณาการจากพระองค์ไปถวายแด่จักรพรรดินโปเลียนที่ ๓ ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น^๓

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. ๒๓๙๗ ยังได้เรียบเรียงพจนานุกรม ๔ ภาษาเล่มแรกของไทย คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส และภาษาละติน ชื่อพจนานุกรมว่า “**สัพพะ พะจะนะ พาสาไท**” เป็นพจนานุกรมที่ประมวลคำศัพท์ภาษาไทยในยุคแรกที่สุด เนื้อหาในเล่มแบ่งเป็น ๕ แฉก โดยเรียงลำดับอักษรวิธีตามอักษรภาษาละตินจาก A ถึง Z แฉกที่ ๑ ศัพท์ภาษาไทย แฉกที่ ๒ การออกเสียงคำ แฉกที่ ๓ ศัพท์ภาษาละติน แฉกที่ ๔ ศัพท์ภาษาฝรั่งเศส และแฉกสุดท้ายเป็นคำแปลภาษาอังกฤษ รวบรวมคำศัพท์ภาษาไทยไว้ถึง ๒๙,๒๗๖ คำ ตีพิมพ์ที่ประเทศฝรั่งเศส

ภาพที่ ๒ พจนานุกรมที่มีการตีพิมพ์ที่เก่าแก่ที่สุด^๔

ภาพที่ ๓ โรงพยาบาลเซนต์หลุยส์ (St. Louis Hospital) ตั้งตามพระนามของพระเจ้าหลุยส์ที่ ๙ กษัตริย์ฝรั่งเศส

การเข้ามาของคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก นอกจากจะเป็นตัวกลางในการติดต่อค้าขายและการนำความรู้สมัยใหม่จากตะวันตกเข้าสู่ประเทศไทยแล้ว คริสต์ศาสนายังมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการศึกษา การจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาแผนใหม่ ที่นำความรู้สมัยใหม่ทางตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน การสร้างโรงพิมพ์ และมีส่วนร่วมในการนำความรู้ทางการแพทย์สมัยใหม่เข้ามาด้วยการสร้างโรงพยาบาลขึ้นมาเพื่อรักษาชาวไทย โดยไม่แบ่งแยกผู้ป่วยว่าจะต้องนับถือศาสนาหรือไม่^๕

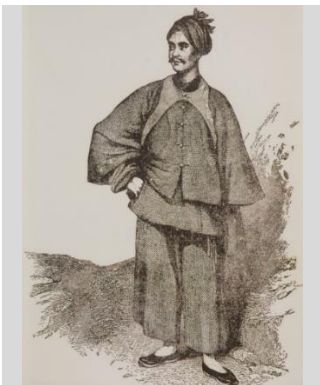
^๓ สมศรี บุญอรุณรักษา, พระสังฆราชปัลเลอกัวซ์ : มิตรที่ดี สนิทสนม และจริงใจ ในรัชกาลที่ ๔ (กรุงเทพฯ: สือมวลชนคาทอลิกประเทศไทย, ๒๕๕๐) ๑๙๐.

^๔ พิชายวัฒน์ พิชายภรณ์. สัพพะพะจะนะพาสาไทออนไลน์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://www.arts.chula.ac.th/chulaseal/dlto>

^๕ โกสเด, โรแบต์, ประวัติการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในสยามและลาว (กรุงเทพฯ: สือมวลชนคาทอลิกประเทศไทย, ๒๕๔๙) ๔๔๗.

การเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ในดินแดนสยาม

นอกจากคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๓๗๑ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ (Protestantism) เข้ามาในประเทศไทย โดยมีมิชชันนารีเข้ามาในดินแดนสยามช่วงแรก ๆ หลายคณะ ในปี พ.ศ. ๒๓๗๑ สมาคมมิชชันนารีแห่งลอนดอน (London Missionary Society) ปี พ.ศ. ๒๓๗๔ คณะอเมริกันบอร์โดออฟคอมมิชชั่นเนอร์ฟอร์เรนจ์มิชชัน (American Board of Commissioners for Foreign Mission) พ.ศ. ๒๓๗๖ คณะอเมริกันแบปติสต์ (American Baptist Foreign Missionary Society) พ.ศ. ๒๓๘๐ คณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน (American Presbyterian Missionary) และ พ.ศ. ๒๓๙๓ สมาคมมิชชันนารีอเมริกัน (American Missionary Association)^๖

ภาพที่ ๔ ศาสนาจารย์
นพ.คาร์ล เฟรดเดอริค
อ็อกัสตัส กุตสลาฟ เอ็ม.ดี
(คาร์ล กุตสลาฟ)^๗

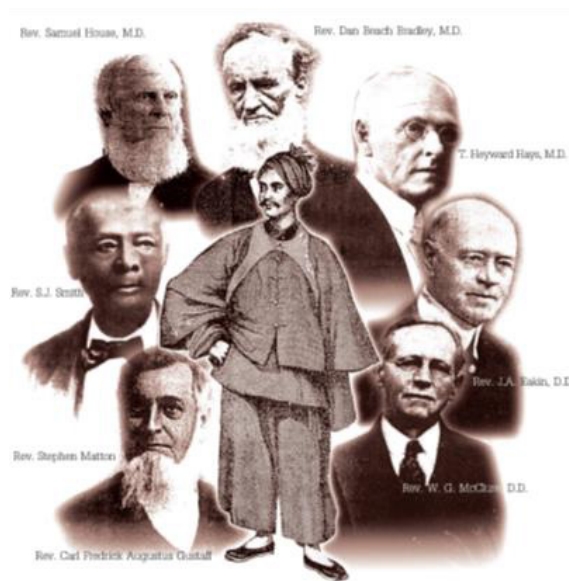
ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ ศาสนาจารย์นายแพทย์ คาร์ล เฟรดเดอริค อ็อกัสตัส กุตสลาฟ เอ็ม.ดี (Rev. Dr. Carl Frederick Augustus Gutzlaff) ชาวเยอรมัน จากสมาคมเนเธอร์แลนด์ มิชชันนารี (Netherland Missionary Society) และครอบครัวศาสนาจารย์ จาคอบ ทอมลิน (Rev. Jacob Tomlin) ชาวอังกฤษจากสมาคมลอนดอน มิชชันนารี (London Missionary Society) มาถึงประเทศไทยเพื่อวางรากฐานการเผยแพร่คริสต์ศาสนา ด้วยการศึกษารายละเอียดของภาษาไทย แปลพระคัมภีร์ แจกพระคัมภีร์ และเขียนพจนานุกรมไทย-อังกฤษ เป็นต้น จึงถือได้ว่าวันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๓๗๑ เป็นวันที่มิชชันนารีนิกายโปรเตสแตนต์เข้ามาเผยแพร่คริสต์ศาสนาเป็นครั้งแรกในประเทศไทย

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๙๐ มิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนเข้ามาในประเทศไทยเป็นครั้งแรก เมื่อถึงปี พ.ศ. ๒๓๙๒ ศาสนาจารย์สตีเฟน แมตตูน (Rev. Stephen Mattoon) และภรรยา (Mrs. Mattoon) กับศาสนาจารย์นายแพทย์ แซมูเอล เรโนลด์ เฮาส์ (Rev. Samuel Renold House) ได้ดำเนินการประชุม

^๖ จันทรจิรา วงษ์ชมทอง และคนอื่น ๆ, “คริสเตียนกับการศึกษาไทย,” วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน ๑๙, ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๖): ๒๑๕.

^๗ McFarland, George Bradley, *Historical sketch of protestant mission in Siam 1828-1928* (Bangkok: The Bangkok Times Press, 1928) 12.

เพื่อสถาปนาคริสตจักรอเมริกันเพรสไบทีเรียนในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ ตั้งที่ทำการของมิชชันอยู่ที่บริเวณชุมชนกุฎีจีน ต่อมาย้ายไปยังย่านสำเหร่ในปี พ.ศ. ๒๔๐๐ ย่านสำเหร่จึงกลายเป็นศูนย์กลางการทำงานของมิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน เป็นที่ตั้งของโบสถ์คริสตจักรที่ ๑ มีการสร้างโรงเรียน โรงพิมพ์ โรงพยาบาล และมิชชันนารีที่เพิ่งเดินทางมาใหม่สามารถเข้ามาอาศัยเพื่อเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไทย ก่อนที่จะเดินทางออกไปเผยแผ่ศาสนาและจัดตั้งศูนย์มิชชันนารีในเมืองต่าง ๆ เป็นต้น มิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนถือเป็นกลุ่มบุคคลที่ขับเคลื่อนงานเผยแผ่พระกิตติคุณของพระเจ้าได้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างคุณูปการให้กับสังคมไทยไว้มากมาย

ภาพที่ ๕ มิชชันนารีคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ผู้มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานทางด้านการศึกษา การแพทย์ การพิมพ์ และการเผยแผ่ศาสนาในดินแดนสยาม^๔

การเผยแผ่คริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ในดินแดนล้านนา

ล้านนา ดินแดนที่มีที่นามากมาย ประมาณนับได้เป็นจำนวนล้าน ครอบคลุมพื้นที่ในเขตภาคเหนือของไทย ประกอบด้วย กลุ่ม ๑) เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง กลุ่ม ๒) เชียงราย พะเยา กลุ่ม ๓) เชียงใหม่ ตะวันตกคือแม่ฮ่องสอน (ปาย-ยวมใต้) และกลุ่ม ๔) ล้านนาตะวันออก คือ แพร่ น่าน นอกจากนั้นยังมีดินแดนชายขอบล้านนาด้านใต้ซึ่งอยู่ในส่วนตอนบนของจังหวัดตาก สุโขทัย และอุตรดิตถ์^๕

^๔ โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, ตามรอย ๑๒๐ ปี P.R.C. (เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๙) ๑๑.

^๕ สรัสวดี อ๋องสกุล, ประวัติศาสตร์ล้านนา ฉบับสมบูรณ์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒ (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๖๑) ๒๕.

ภาพที่ ๖ ภาพถ่ายคริสเตียน
ที่ร่วมในวันเปิดอาคาร^{๑๐}

การเปลี่ยนแปลงของล้านนาเกิดขึ้นอย่างมากในสมัย
พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ทรงต้องการรับเอา
ศิลปวิทยาการของชาติตะวันตกเข้ามาพัฒนาบ้านเมือง
จึงพระราชทานพระบรมราชานุญาตสนับสนุนให้
คณะมิชชันนารีเข้ามาเผยแพร่ศาสนาได้ เมื่อวันที่ ๒๐
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๖ ศาสนาจารย์ ดร.โจนาธาน วิลสัน
(Rev. Dr. Jonathan Wilson) และศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล
แมคกิลวารี (Rev. Dr. Daniel McGilvary) ได้เดินทาง

ขึ้นมาสำรวจมณฑลพายัพเพื่อหาเส้นทางในการประกาศพระกิตติคุณขององค์พระผู้เป็นเจ้า แต่สภาพการณ์
ทุกอย่างยังไม่พร้อมจึงเดินทางกลับ ต่อมาในวันที่ ๙ เมษายน พ.ศ. ๒๔๑๐ ศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล
แมคกิลวารี พร้อมภรรยา โซเฟีย รอย บรัดเลย์ (Sophia Royee Bradley) เดินทางจากพระนครมาถึง
เชียงใหม่ทางเรือ เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๑๐ ซึ่งถือเป็นการบุกเบิกในการเผยแพร่คริสต์ศาสนาขึ้นที่
เชียงใหม่และภาคเหนือภายใต้การดำเนินงานที่เรียกว่า “Laos Mission” หรือ “มิชชันลาว” เพื่อดูแล
รับผิดชอบงานประกาศเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในเขตล้านนา (ภาคเหนือของประเทศไทย) ยุทธศาสตร์ที่ใช้คือ
การให้บริการด้านการแพทย์ การศึกษา การพิมพ์ และการเผยแพร่คริสต์ศาสนา^{๑๑}

มิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียนกับการศึกษาในดินแดนล้านนา

การเข้ามาของมิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน (American
Presbyterian Missionary) นำโดยศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล แมคกิลวารี
(Rev. Dr. Daniel McGilvary) และครอบครัว ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของ
การเปลี่ยนแปลงในล้านนา และยังถือเป็นการบุกเบิกในการเผยแพร่คริสต์
ศาสนาที่เชียงใหม่และภาคเหนือ โดยศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล แมคกิลวารี
ได้รับอนุญาตจากพระเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่ให้ไป

ภาพที่ ๗ พระเจ้ากาวิโล
รสสุริยวงศ์ เจ้าผู้ครอง
นครเชียงใหม่ องค์ที่ ๖^{๑๒}

^{๑๐} อริสา เลิศพุกข. คริสเตียนที่ร่วมในวันเปิดอาคารคริสตจักรแม่ปูคา. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๖, จาก:
https://www.facebook.com/photo/?fbid=833684417993235&set=a.755584925803_185

^{๑๑} วรณภา ปะวิโน, “โรงพิมพ์ยุคแรกของล้านนา,” วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ ๙, ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๔): ๖๑-๖๒.

^{๑๒} Daniel McGilvary, *A half century among the Siamese and the Lao : an autobiography* (New York: Fleming H. Revell Company, 1912) 71.

เผยแพร่ศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ภายใต้การดำเนินงานที่เรียกว่า “Laos Mission” หรือ “มิชชันลาว”^{๑๓} มียุทธศาสตร์การเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารีคือการให้บริการด้านการแพทย์และการให้การศึกษาด้วยการจัดตั้งโรงเรียน โดยเชื่อว่าโรงเรียนจะเป็นรากฐานสำคัญในการก่อตั้งคริสตจักรให้มีความเข้มแข็งและดำรงอยู่ไป

ในปี พ.ศ. ๒๔๑๘ นางโซเฟีย แมคกิลวารี (Mrs. Sophia McGilvary) ภรรยาของศาสนาจารย์ ดร.แดเนียล แมคกิลวารี เห็นว่าเด็กชายมีโอกาสดูหนังสือจากการบวชเรียนเป็นพระสงฆ์ตามวัดต่าง ๆ มากกว่าเด็กผู้หญิง จึงเห็นว่าควรมีการตั้งโรงเรียนสำหรับสอนสตรีคริสเตียน เนื่องจากในขณะนั้นครอบครัวที่มาเข้ารีตคริสต์ศาสนามีจำนวนเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย^{๑๔} เด็กผู้หญิงในเชียงใหม่ยังขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา จึงได้เริ่มนำเด็กหญิงในพื้นที่มาสอนหนังสือที่บ้านพัก มีการเรียนการสอนภาษาพื้นเมือง โดยเรียนเกี่ยวกับการเย็บปักถักร้อย การดูแลบ้านเรือน การร้องเพลง และพระคัมภีร์ ต่อมาได้มีการสอนภาษาอังกฤษและภาษาไทยควบคู่ไปด้วยตามนโยบายของประเทศสยาม โรงเรียนแห่งนี้จัดตั้งอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๔๒๑ โดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนสตรีอเมริกัน (Chiangmai Girls’ School)” หรือ “โรงเรียนสตรีสันป่าข่อย” ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ พระราชทานนามว่า “โรงเรียนพระราชายา (Prarachaya School)” ปัจจุบันคือ “โรงเรียนดาราวิทยาลัย” ^{๑๕}

ภาพที่ ๘ นักเรียนหญิงโรงเรียนสตรีอเมริกัน ^{๑๖}

ภาพที่ ๙ นักเรียนกำลังเรียนการเย็บปักถักร้อย^{๑๗}

^{๑๓} นื้ออ่อน ขวัญทองเขียว, *เปิดแผนยึดล้านนา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพฯ: มติชน, ๒๕๖๐) ๗๖.

^{๑๔} Daniel McGilvary, *A half century among the Siamese and the Lao : an autobiography* (New York: Fleming H. Revell Company, 1912) 285.

^{๑๕} วรณภา ปะวิโน, “โรงพิมพ์ยุคแรกของล้านนา,” *วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ* ๙, ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๔): ๖๓.

^{๑๖} Daniel McGilvary, *A half century among the Siamese and the Lao : an autobiography* (New York: Fleming H. Revell Company, 1912) 234.

^{๑๗} โรงเรียนดาราวิทยาลัย. *ประวัติโรงเรียนดาราวิทยาลัย*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก: <https://sites.google.com/web1.dara.ac.th/dara2020/เกี่ยวกับโรงเรียน/ประวัติโรงเรียน>

ต่อมาศาสนาจารย์เดวิด จี คอลลินส์ (Rev. David G Collins หรือ Rev. David Ghormley Colins) หรือพ่อครูคอลลินส์ มิชชันนารีชาวอเมริกัน ได้รับมอบหมายให้จัดตั้งโรงเรียนสอนหนังสือสำหรับเด็กชายแห่งแรกในล้านนาขึ้นเมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๐ โดยพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่ องค์ที่ ๗ ได้ประทานที่ดินบริเวณวัดร้างบ้านวังสิงห์คำริมฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงให้ ตั้งชื่อว่า “โรงเรียนชายวังสิงห์คำ (Chiangmai Boy’s School or Wangsingkham Boys School)”

ภาพที่ ๑๐ ศาสนาจารย์เดวิด จี คอลลินส์ ผู้ก่อตั้งโรงเรียนชายวังสิงห์คำและโรงพิมพ์แห่งแรกของล้านนา^{๑๘}

ภาพที่ ๑๑ ภาพวาดโรงเรียนชายวังสิงห์คำของหลวงพินิจหัตถการ รองเสนาวังนครเชียงใหม่ ได้วาดภาพเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๔๕๑ มอบให้พ่อครูคอลลินส์

ภาพที่ ๑๒ พระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าหลวงเชียงใหม่ องค์ที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๑๓-๒๔๔๐) ประทานที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียนชายวังสิงห์คำ^{๑๙}

^{๑๘} สถานทูตสหรัฐฯ และสถานกงสุลในประเทศไทย. มิตรภาพสหรัฐอเมริกา-ไทยด้านการศึกษาและวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://th.usembassy.gov/th/embassy-consulate-th/chiang-mai-th/history-th/then-now-th/u-s-thai-friendship-in-education-culture-th/>

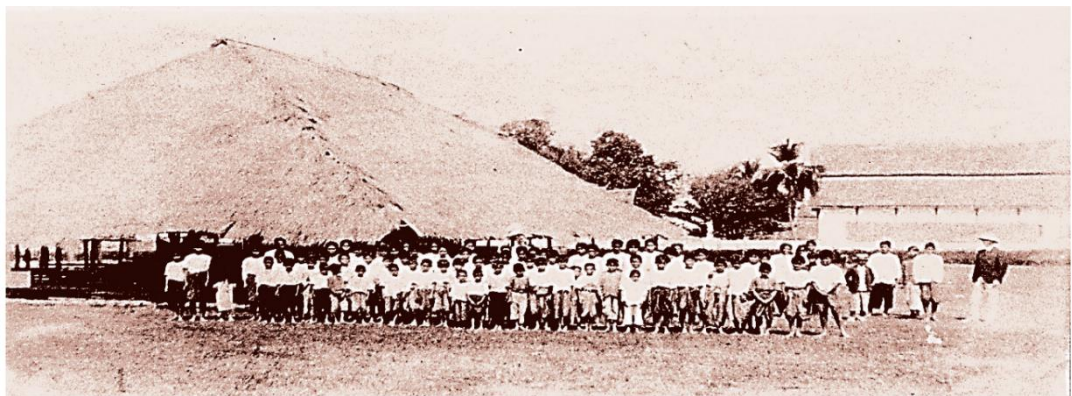
^{๑๙} คณะทนายทนายสกุล ณ เชียงใหม่ และสำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เจ้าหลวงเชียงใหม่ (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, ๒๕๓๙) ๑๒๑.

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ ศาสนาจารย์ เดวิด จี คอลลินส์ ได้ลาออกจากตำแหน่งครูใหญ่ เพื่อไปประกอบงานด้านการพิมพ์และการเผยแผ่คริสต์ศาสนา โดยมอบหมายให้ ศาสนาจารย์ วิลเลียม แฮร์ริส (Rev. William Harris) ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่เข้ารับตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนชายวังสิงห์คำแทน แต่เนื่องจากสถานที่เดิมคับแคบ พื้นที่จำกัด นักเรียนไม่มีสนามให้เล่น มีจำนวนนักเรียนแค่ ๘๐ คน ครูจำนวน ๖ คน ชื่อ ครูศรีไธยะ (อินทะพันธุ์) ครูบุญทา ครูแดง ครูน้อยพรม (ไชยวงศ์) ครูอินแก้ว (ไชยวัฒน์) และครูคำอ้าย ได้ทำการสอนพระคัมภีร์ สอนการอ่านเขียนอักษรพื้นเมือง คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษเบื้องต้น เท่านั้น

ภาพ ๑๓ ศาสนาจารย์
วิลเลียม แฮร์ริส
(Rev. William Harris)^{๒๐}

ศาสนาจารย์ วิลเลียม แฮร์ริส หรือ พ่อครูแฮร์ริส ได้ย้ายโรงเรียนมาอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๘ ได้ขอซื้อที่ดินจากบริษัทเบอร์เนียว ประมาณ ๒๒ ไร่ ในราคา ๒,๖๐๐ รูปี หรือประมาณ ๒,๐๘๐ บาท^{๒๑} ต่อมาภายหลังได้ซื้อเพิ่มอีก ๗๕ ไร่ เพื่อสร้างโรงเรียน โดยพ่อครูแฮร์ริสได้สร้างเพิงหลังคามุงหญ้าคาเป็นห้องเรียน แล้วย้ายนักเรียนจำนวน ๘๐ คนจากโรงเรียนชายวังสิงห์คำมาเรียนที่ห้องเรียนชั่วคราวแห่งนี้

ภาพที่ ๑๔ ภาพนักเรียนโรงเรียนชายวังสิงห์คำ ^{๒๒}

^{๒๐} สถานทูตสหรัฐฯ และสถานกงสุลในประเทศไทย. มิตรภาพสหรัฐอเมริกา-ไทยด้านการศึกษาและวัฒนธรรม. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://th.usembassy.gov/th/embassy-consulate-th/chiang-mai-th/history-th/then-now-th/u-s-thai-friendship-in-education-culture-th/>

^{๒๑} โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, ตามรอย ๑๒๐ ปี P.R.C. (เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๙). ๔๔.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน.

ต่อมาในวันที่ ๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๔๘ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระราชอิสริยยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินวางศิลาฤกษ์อาคารภัตตาคาร อาคารเรียนหลังแรก และพระราชทานนาม “ปรินซ์รอยแยล คอลเลจ (The Prince Royal’s College)” ซึ่งมีความหมายว่าโรงเรียนของเจ้าชาย^{๒๓} ปัจจุบันคือ “โรงเรียนปรินซ์รอยแยลส์วิทยาลัย”

จากข้างต้นเห็นได้ว่าการเข้ามาของมิชชันนารีอเมริกันเพรสไบทีเรียน ทำให้เกิดการขยายตัวของการเผยแพร่คริสต์ศาสนาอย่างมากในเชียงใหม่ผ่านการจัดตั้งโรงเรียนซึ่งถือเป็นพันธกิจหนึ่งที่สำคัญ เพราะโรงเรียนถือเป็นรากฐานสำคัญในการก่อตั้งคริสตจักรให้มีความเข้มแข็งต่อไป

ประวัติความเป็นมาของห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่

ในบันทึกความทรงจำของพ่อครูแฮร์ริส (พ.ศ. ๒๔๙๓) ได้บันทึกว่า “สมัยโน้น หนังสือสำหรับอ่านโดยทั่ว ๆ ไปในสถานีมิชชันของเรามีน้อยเหลือเกินและหนังสือสำหรับหมุ่นเวียนกันไปมาอย่างไม่มี เมื่อฉันพูดกับนายวิลลอฟปี วูด ผจก.ของบริษัทชาวอังกฤษเกี่ยวกับเรื่องนี้เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๒ เขาตอบว่า...พวกเราจะสนับสนุนท่านหากท่านจะเป็นผู้ดำเนินการ... ฉันพอจะรู้เรื่องวิธีจัดห้องสมุดอยู่บ้าง เมื่อเราเริ่มห้องสมุดครั้งแรกนั้น แม้แต่ชั้นหนังสือก็ไม่มี แต่เมื่อฉันปลดเกษียณนั้น (พ.ศ. ๒๔๘๒) เรามีหนังสือถึง ๘,๐๐๐ เล่มเนื่องจากความใจกว้างของนักธุรกิจชาวอังกฤษได้นำเอาหนังสือที่เขาอ่านแล้วมามอบให้เป็นสมบัติของห้องสมุดเมื่อเขาจะกลับไปพักผ่อนหรือปลดเกษียณ สมาชิกของห้องสมุดของเราอย่างมากไม่เคยเกิน ๓๐ คนในภาคเหนือนี้ พอถึงปี พ.ศ. ๒๔๔๖ จำเป็นที่เราจะต้องมีอาคารห้องสมุด ฉันพยายามหาเงินเพื่อสร้างห้องสมุดเล็ก ๆ แต่ฉันก็ต้องหาเงินสำหรับโรงเรียนด้วย จนเราสามารถหาซื้อที่ดินขนาดเล็กได้และสร้างห้องสมุดขึ้น ...หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ (พ.ศ. ๒๔๖๑) กิจการไม้สักลดน้อยลง ชาวต่างประเทศก็ลดลงฉันได้เสนอต่อสมาชิกของห้องสมุดของเราให้มอบที่ดินและห้องสมุดแก่ พี.อาร์.ซี. (โรงเรียนปรินซ์รอยแยลส์วิทยาลัย) และให้โรงเรียนเป็นผู้ออกค่าบำรุงรักษา ส่วนค่าสมาชิกภาพจะใช้ซื้อหนังสือ สมาชิกยอมรับข้อเสนอ ทั้งหมดจึงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโรงเรียนพี.อาร์.ซี...”^{๒๔}

^{๒๓} โรงเรียนปรินซ์รอยแยลส์วิทยาลัย. ประวัติความเป็นมาโรงเรียนปรินซ์รอยแยลส์วิทยาลัย. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๕ มีนาคม

๒๕๖๖, จาก: <https://www.prc.ac.th/about.php?id=1&page=history>

^{๒๔} วิลเลียม แฮร์ริส, ฉันพร้อมที่จะเดินฝ่ากำแพงหิน. (เชียงใหม่: ปรินซ์รอยแยลส์วิทยาลัย, ๒๕๔๙). ๖๒-๖๓.

ภาพที่ ๑๕ ภาพวาดห้องสมุดเชียงใหม่ หรือห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่^{๒๕}

จากบันทึกความทรงจำของพ่อครูแฮร์ริส ในการสร้างห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของเชียงใหม่ เห็นได้ว่า ๑) พ่อครูแฮร์ริสมองเห็นความจำเป็นของการมีห้องสมุดตั้งแต่แรกเริ่มงานในเมืองเชียงใหม่ ๒) พ่อครูเห็นความสำคัญของการอ่าน การศึกษาค้นคว้า ๓) คนอังกฤษที่เป็นนักธุรกิจค้าไม้สักเข้ามาอยู่ในล้านนาต่างก็เป็นนักอ่าน ๔) พ่อครูได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากนักธุรกิจค้าไม้สัก ยินดีให้การ

ภาพที่ ๑๖ ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่^{๒๖}

สนับสนุนทั้งงานสร้างโรงเรียนและงานห้องสมุด ๕) ห้องสมุดมีสมาชิกเพียง ๓๐ คน แต่ห้องสมุดมีหนังสือมากถึง ๘,๐๐๐ เล่ม สะท้อนให้เห็นความเป็นนักอ่าน นักค้นคว้า เมื่ออ่านจบจึงนำมามอบให้แก่ห้องสมุดเพื่อเป็นประโยชน์ต่อคนอื่น และ ๖) ห้องสมุดสาธารณะเป็นส่วนหนึ่งของอารยธรรมตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นชาวอังกฤษหรืออเมริกันต่างให้ความสำคัญกับการศึกษาเรียนรู้จากหนังสือ แต่ละครอบครัวไม่จำเป็นต้องมีหนังสือมากมาย แต่ห้องสมุดคือที่เรียนรู้ที่พบปะกันของสมาชิกในชุมชน^{๒๗}

^{๒๕} กำพล เลหาพิณแสง. ห้องสมุดเชียงใหม่. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=3435484319799648&set=p.3435484319799648&type=3>

^{๒๖} อริสา เลิศพฤกษ์. ห้องสมุดเชียงใหม่. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก:

<https://www.facebook.com/photo?fbid=1357724557959276&set=a.762971640767907>

^{๒๗} ธเนศวร์ เจริญเมือง, ปรีณสร้อย ๑๓๑ ปี (พ.ศ.๒๔๓๐-๒๕๖๑) การศึกษา, เชียงใหม่, ล้านนา และรัฐไทย (เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑). ๙๑-๙๒.

พ่อครูแฮร์ริสถือเป็นผู้ริเริ่มดำเนินการหาทุนสร้างห้องสมุดแห่งแรกของเชียงใหม่ เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมหนังสือให้คนในชุมชนสถานีมิชชันลาวหรือสถานีมิชชันที่เชียงใหม่ได้อ่าน โดยการขอรับบริจาคเงินจากญาติและเพื่อนที่สหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ยังได้ขอรับบริจาคเงินและหนังสือจากชาวต่างประเทศที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ จนสามารถรวบรวมเงินซื้อที่ดินบริเวณหัวมุมโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย ด้านหลังบ้านพักมิชชันนารี ซึ่งเป็นบ้านเก่าของอาจารย์บิลล์ โยเดอร์ (Bill Yoder) โดยมีสลาตีบมหาวันไชย เป็นผู้ควบคุมในการก่อสร้าง เมื่อสร้างเสร็จตั้งชื่อว่า “ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ (Chiang Mai Mission Library)” หรือ “Chiangmai Community Library”^{๒๘} ขึ้นมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๖

ภาพที่ ๑๗ โบสถ์คริสต์จักรที่ ๑ เชียงใหม่ เป็นสถานีมิชชันลาวแห่งแรกในเชียงใหม่ ตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำปิงฝั่งตะวันออกเชิงสะพานนวรัฐ ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่ของโรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน^{๒๙}

การสร้างห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์การจัดตั้งขึ้น

๑) เพื่อเป็นห้องสมุดสำหรับชุมชนชาวต่างประเทศในเชียงใหม่ โดยเฉพาะนักธุรกิจอังกฤษที่มาทำสัมปทานป่าไม้ในพื้นที่เชียงใหม่ สามารถยืมหนังสือไปอ่านที่ปางไม้ได้ หากเอามาส่งซำก็ไม่มีราคาค่าปรับ

๒) เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมและแลกเปลี่ยนหนังสือภาษาต่างประเทศให้กับคนในชุมชนได้อ่านร่วมกัน เนื่องจากหนังสือสำหรับอ่านโดยทั่ว ๆ ไป ในสถานีมิชชันมีน้อยและหนังสือสำหรับหมุนเวียนกันไปมาไม่มี

๓) เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมหนังสือและให้บริการการอ่านสำหรับคนในชุมชน อาจารย์และนักเรียนโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โดยห้องสมุดแห่งนี้มีสมาคมห้องสมุด (Library Association) เป็นเจ้าของ แต่เนื่องจากห้องสมุดตั้งอยู่ใกล้กับบ้านพักมิชชันนารีและอาจารย์ของโรงเรียน ทำให้สามารถดูแลและลดค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาลง มีการแต่งตั้งพ่อครูแฮร์ริสเป็นบรรณารักษ์คนแรกของห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ เนื่องจากพ่อครูเคยทำงานในห้องสมุดมิชชันที่ปรินตันมาก่อน จึงพอมีความรู้เรื่องวิธีจัดห้องสมุด

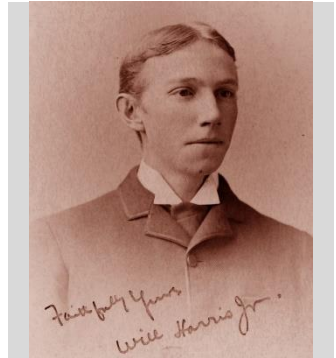
เมื่อเริ่มแรกการจัดตั้งห้องสมุดยังไม่มีชั้นหนังสือ มีการจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดดังนี้^{๓๐} ๑) การรวบรวมหนังสือนวนิยายปกอ่อนเก่า ๆ จากการขอรับบริจาคจากคนในสถานีมิชชันเชียงใหม่ จำนวนประมาณ ๒๐๐ กว่าเล่ม ๒) การรวบรวมหนังสือรับบริจาคจากห้องสมุดส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดของนักธุรกิจ

^{๒๘} โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, ตามรอย ๑๒๐ ปี P.R.C. (เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๔๙). ๔๐.

^{๒๙} คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. โบสถ์คริสต์จักรที่ ๑ เชียงใหม่. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: https://www.facebook.com/photo/?fbid=126985880313522&set=pcb.126990676_979709

^{๓๐} “Chiangmai Community Library,” *Laos News* 9, 3 (July 1912): 84-85.

ชาวต่างประเทศที่พำนักในจังหวัดเชียงใหม่ ๓) การจัดซื้อหนังสือที่พิมพ์ออกใหม่จากประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาไว้ในห้องสมุดโดยใช้เงินบริจาคของสมาชิกห้องสมุด (ชุมชนชาวอังกฤษและสหรัฐอเมริกา) ได้ช่วยกันบริจาคทั้งเงินและหนังสือทางด้านวิชาการ หนังสือเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และหนังสือนิยาย และ ๔) การรับบริจาคหนังสือจากมิชชันนารีที่ลาออกหรือเกษียณอายุจากการทำงาน ซึ่งจะบริจาคหนังสือของตนให้แก่ห้องสมุด รวมถึงหนังสือทั้งหมดจากห้องสมุดส่วนตัวของบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว เป็นต้น โดยมีเนื้อหาครอบคลุมความรู้ทุกด้าน ทั้งนวนิยาย วรรณกรรม การท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ ชีวประวัติ วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ศาสนา การแพทย์ ศิลปะและหัตถกรรม เป็นต้น หนังสือที่มีการจัดหาเข้าห้องสมุดได้รับการดูแลและจัดการอย่างดี สมาชิกห้องสมุดโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจทำไม้สามารถใช้ห้องสมุดได้ฟรี โดยไม่มีค่าใช้จ่าย สามารถยืมออกและนำติดตัวไปอ่านที่ห้องหนังสือในบ้านหรือแคมป์ในป่าไม้ที่ทำสัมปทานได้โดยไม่ต้องเสียค่าปรับ ถึงแม้ว่าหนังสือเหล่านี้จะถูกนำเข้าไปเป็นเวลานานสี่ถึงห้าเดือน ทางห้องสมุดจะได้รับหนังสือกลับคืนในสภาพดีเสมอ^{๓๒} เมื่อพ่อครูแอริส เกษียณอายุราชการ (พ.ศ. ๒๔๘๒) ห้องสมุดมีหนังสือถึง ๘,๐๐๐ เล่ม

ภาพที่ ๑๘ ศาสนาจารย์ วิลเลียม แอริส ผู้ก่อตั้งและบรรณารักษ์ห้องสมุดมิชชัน เชียงใหม่^{๓๑}

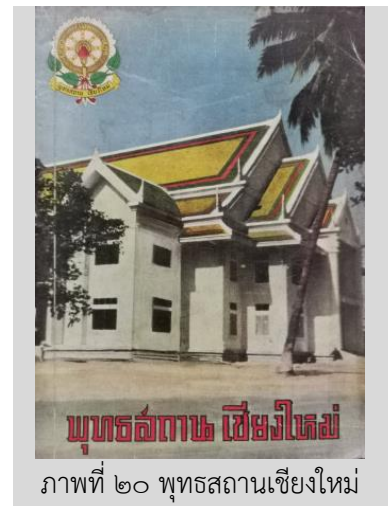
ภาพที่ ๑๙ ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ หรือเรียกว่า Chiangmai Community Library^{๓๓}

^{๓๑} โรงเรียนปรินสร้อยแยลส์วิทยาลัย. ผู้จัดการ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://www.prc.ac.th/about-us/director-history/>

^{๓๒} “Chiangmai Community Library,” *Laos News* 9, 3 (July 1912): 84-85.

^{๓๓} กฤติยา วัฒนกัปฺตร, การจัดการพิพิธภัณฑ์บ้านแอริส โรงเรียนปรินสร้อยแยลส์วิทยาลัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร การจัดการศิลปะและวัฒนธรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๒) ๓๔.

จนมาถึงช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ (ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๗ - ๒๔๖๑) จำนวนชาวต่างประเทศที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ลดลงตามจำนวนไม้สัก พ่อครูแฮริสจึงได้ขอที่ดิน อาคาร และหนังสือ จากสมาชิกของห้องสมุด (ซึ่งมีไม่เกิน ๓๐ คน ส่วนใหญ่คือชาวอังกฤษและสหรัฐอเมริกา) ให้มีมติมอบห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ให้แก่โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย โดยให้โรงเรียนออกค่าบำรุงดูแลรักษา ส่วนเงินค่าสมาชิกให้ใช้ซื้อหนังสือเพิ่มเติมเข้าห้องสมุด เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของครูและนักเรียนโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ (ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๒ - ๒๔๘๘) ทางจังหวัดเชียงใหม่ได้มีการสร้าง “พุทธสถานเชียงใหม่” ขึ้นมาเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๔ มีวัตถุประสงค์การจัดสร้างขึ้นเพื่อเป็นสถานที่เผยแพร่หลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา โดยวิธีปาฐกถา ธรรมเทศนา ธรรมสากัจฉา และปฐกถา วิสัชนา มีการสร้างห้องสมุดและพิพิธภัณฑ์สำหรับประชาชน ผู้บริหารโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัยในขณะนั้นเห็นว่าน่าจะถึงเวลาแล้วที่หนังสือทั้งหมดควรจะกลับไปรับใช้เป้าหมายเดิม นั่นคือให้คนเชียงใหม่ทั่วไปได้อ่านหนังสือและศึกษาค้นคว้า ดังนั้นจึงย้ายหนังสือทั้งหมดมาไว้ที่ “ห้องสมุดพุทธสถานเชียงใหม่” ส่วนอาคารห้องสมุดทางโรงเรียนได้ใช้เป็นห้องเรียนขับร้องเล่นดนตรีของนักเรียนและเป็นที่ทำการของคณะสหายแห่งไม้กางเขน (F.O.C. หรือ Friends of Cross) เป็นคณะอนุชนคริสเตียน (Student's Christian Movement) ต่อมาอาคารห้องสมุดทรุดโทรมลงทางโรงเรียนจึงได้รื้อถอนอาคารหลังนี้^{๓๔}

ภาพที่ ๒๐ พุทธสถานเชียงใหม่

ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ (Chiang Mai Mission Library) หรือ Chiangmai Community Library จึงนับได้ว่าเป็นห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของชาวเชียงใหม่ที่สร้างขึ้นเพื่อให้บริการการอ่านสำหรับชาวต่างประเทศที่พำนักอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และอยู่ในชุมชนสถานมิชชันเชียงใหม่ นอกจากการสร้างห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่แล้ว ยังมีการสร้างห้องสมุดชุมชนที่สถานกงสุลอเมริกัน ห้องสมุดสมาคม เอ.ยู.เอ. และห้องสมุดสโมสรยิมคานา ขึ้นในเวลาต่อมา

^{๓๔} อริศา เลิศพฤกษ์. ห้องสมุดเชียงใหม่. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก: <https://www.facebook.com/photo?fbid=1357724557959276&set=a.762971640767907>

บทสรุป

จากการศึกษาเรื่อง “ห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ ห้องสมุดชุมชนแห่งแรกของล้านนา” เห็นได้ว่า ศาสนาจารย์ วิลเลียม แฮร์ริส (Rev. William Harris) หรือพ่อครูแฮร์ริส ถือว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาและการอ่านในดินแดนล้านนา เนื่องจากการอ่านหนังสือถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญของชาวต่างประเทศที่พำนักในจังหวัดเชียงใหม่ และจากการสนับสนุนเงินบริจาคเพื่อจัดซื้อที่ดินในการก่อสร้างโรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัยและสร้างห้องสมุดมิชชันเชียงใหม่ของพ่อครูแฮร์ริส ก็ได้รับการสนับสนุนจากชาวต่างประเทศโดยเฉพาะนักธุรกิจป่าไม้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้เห็นได้ว่าการเข้ามาของมิชชันนารีคณะอเมริกันเพรสไบทีเรียน (American Presbyterian Missionary) นิกายโปรเตสแตนต์ ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมในล้านนาเป็นอย่างมาก ทั้งทางด้านการศึกษา การแพทย์ การสร้างโรงพิมพ์ และการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในดินแดนล้านนา โดยเฉพาะการจัดตั้งโรงเรียนควบคู่กับการสร้างห้องสมุดนั้น ถือเป็นพันธกิจหนึ่งของมิชชันนารีที่มีส่วนสำคัญให้การดำเนินงาน “Laos Mission” หรือ “มิชชันลาว” ประสบความสำเร็จในการประกาศเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในล้านนา และยังส่งผลต่อการเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ ในสังคมล้านนายุคต่อมาอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กฤติยา วัฒนกิตฺตร. **การจัดการพิพิธภัณฑ์บ้านแฮร์ริส โรงเรียนปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการศิลปะและวัฒนธรรม). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๒. ฉบับอัดสำเนา.
- กำพล เลหาเพ็ญแสง. **ห้องสมุดเชียงใหม่**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก: <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=3435484319799648&set=p.3435484319799648&type=3>
- โกสเด, โรแบต์. **ประวัติการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในสยามและลาว**. แปลโดย อรสา ชาวจีน. กรุงเทพฯ: สือมวลชนคาทอลิกประเทศไทย, ๒๕๔๙.
- คณะทายาท สายสกุล ณ เชียงใหม่ และสำนักงานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. **เจ้าหลวงเชียงใหม่**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง, ๒๕๓๙.
- คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. **โบสถ์คริสต์จักรที่ ๑ เชียงใหม่**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=126985880313522&set=pcb.126990676979709>

จันทร์จิรา วงษ์ชมทอง และคนอื่นๆ. “คริสเตียนกับการศึกษาไทย.” วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน.

๑๙, ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๖): ๒๑๑ - ๒๒๕.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. **ปริญญ์ร้อยปี ๑๓๑ ปี (พ.ศ.๒๔๓๐-๒๕๖๑) การศึกษา, เชียงใหม่, ล้านนา และ รัฐไทย.** เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๖๑.

เนื่ออ่อน ขวัญทองเขียว. **เปิดแผนยึดล้านนา.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: มติชน, ๒๕๖๐.

พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์. **สัพพะจะนะพาสาไทออนไลน์.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๒ เมษายน ๒๕๖๖,

จาก: <https://www.arts.chula.ac.th/chulaseal/dlto>

ภาพเก่าเล่าเรื่อง : โรงพยาบาลเช็นต์หลุยส์. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๖,

จาก: <https://pantip.com/topic/30260384>

โรงเรียนดาราวิทยาลัย. **ประวัติโรงเรียนดาราวิทยาลัย.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒ มีนาคม ๒๕๖๖,

จาก: <https://sites.google.com/web1.dara.ac.th/dara2020/เกี่ยวกับโรงเรียน/ประวัติโรงเรียน>

โรงเรียนปริญญ์ร้อยแยลส์วิทยาลัย. **ตามรอย ๑๒๐ ปี P.R.C..** เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์, ๒๕๕๔.

โรงเรียนปริญญ์ร้อยแยลส์วิทยาลัย. **ผู้จัดการ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ

๑๒ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://www.prc.ac.th/about-us/director-history/>

วรรณภา ปะวีโน. “โรงพิมพ์ยุคแรกของล้านนา.” วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ. ๙, ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๔): ๖๓.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. **เมือง-บาติสต์ ปาลแก้ว.** [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๖,

จาก: https://th.wikipedia.org/wiki/เมือง-บาติสต์_ปาลแก้ว

วิลเลียม แฮร์ริส. **ฉันพร้อมที่จะเดินฝ่ากำแพงหิน.** แปลโดย หมวก ไชยลังการณ์. เชียงใหม่:

ปริญญ์ร้อยแยลส์วิทยาลัย, ๒๕๕๔.

สถานทูตสหรัฐฯ และสถานกงสุลในประเทศไทย. **มิตรภาพสหรัฐอเมริกา-ไทยด้านการศึกษและวัฒนธรรม.**

[ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://th.usembassy.gov/th/embassy-consulate-th/chiang-mai-th/history-th/then-now-th/u-s-thai-friendship-in-education-culture-th/>

สมศรี บุญอรุณรักษา. **พระสังฆราชปัลเลอกัวซ์ : มิตรที่ดี สนิทสนม และจริงใจ ในรัชกาลที่ ๔.**

กรุงเทพฯ: สือมวชนคาทอลิกประเทศไทย, ๒๕๕๐.

อริสา เลิศพฤกษ์. **คริสเตียนที่ร่วมในวันเปิดอาคารคริสตจักรแม่ปูกา**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ

๑๑ เมษายน ๒๕๖๖, จาก: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=833684417993235&set=a.755584925803185>

อริสา เลิศพฤกษ์. **ห้องสมุดเชียงใหม่**. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๖, จาก:

<https://www.facebook.com/photo?fbid=1357724557959276&set=a.762971640767907>

“Chiangmai Community Library.” **Laos News**. 9, 3 (July 1912): 84-85.

Daniel McGilvary. **A half century among the Siamese and the Lao : an autobiography**.
New York: Fleming H. Revell Company, 1912.

McFarland, George Bradley. **Historical skethch of protestant mission in Siam 1828-1928**. Bangkok: The Bangkok Times Press, 1928.

การศึกษาปัญหาและความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการ

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

A Study of Problems and Need of the Users Information Resources Services
and Information Office of Academic Resources and Information Technology

Dhonburi Rajabhat University

เสาวรส สัทธาพงศ์^๑

Saovaros Satthapong

Received: 2 May 2023

Accepted: 12 August 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาปัญหาในการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และ ๒) เพื่อศึกษาความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษา จำนวน ๓๕๖ คน อาจารย์ จำนวน ๑๐ คน และเจ้าหน้าที่จำนวน ๑๒ คน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๓๗๘ คน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) คำนวณหาขนาดของตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ปัญหาในการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านทรัพยากรสารสนเทศ, ด้านผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศ, ด้านการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอุปกรณ์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านผู้ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศภาพรวมอยู่ในระดับน้อย

๒) ความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี

^๑ บรรณารักษ์ปฏิบัติการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี อีเมล: saovaros.s@dru.ac.th
Librarian, Office of Academic Resources and Information Technology, Dhonburi University Email: saovaros.s@dru.ac.th

สารสนเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านสื่อสิ่งพิมพ์, ด้านสื่อโสตทัศนวัสดุและด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนที่เป็นฐานข้อมูลออนไลน์ (Online Database) โดยแยกออกเป็นแต่ละฐานข้อมูลมีความต้องการใช้บริการอยู่ในระดับน้อย

คำสำคัญ: ทรัพยากรสารสนเทศ, การใช้บริการ, ความต้องการ, ปัญหา, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

Abstract

The purposes of this study were 1) A study of problems of the Users Information resources services and Information Office of Academic Resources and Information Technology Dhonburi Rajabhat University 2) A study of needs of the Users Information resources services and Information Office of Academic Resources and Information Technology Dhonburi Rajabhat University.

The sample group was 356 students, 10 teachers and 12 staff of Dhonburi Rajabhat University, total 378 people. The researcher used a simple random sampling by method using Taro Yamane's. Research instrument is questionnaires and data were analyzed through a statistical package program and use basic statistical that is frequency, percentage, mean, standard deviation

Research results

1) Problem use of information resource services for users Office of Academic Resources and Information Technology overall, at the level medium. Considering each aspect, it was found that information resources, users of information resources, use of information resource services and information Technology and equipment aspect there is an overall problem “medium level”, information resource provider aspect there is an overall problem “low level”.

2) Needs of the Users information resources services Office of Academic Resources and Information Technology overall, at the level medium. Considering each aspect, it was found that Printed Materials, Non-Printed Materials and Electronic Materials overall demand for services is at a medium level. In part Online database separated into each database overall demand for services is at a low level

Keywords: information resources, use of service, Needs, Problem, Dhonburi Rajabhat University, Office of Academic Resources and Information Technology

บทนำ

ทรัพยากรสารสนเทศ (Information Resources) เป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ตั้งแต่อดีต ปัจจุบัน และอนาคต มนุษย์ใช้สารสนเทศในการดำรงชีวิตประจำวันเพื่อการตัดสินใจด้านต่าง ๆ ทรัพยากรสารสนเทศที่พบเห็นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีมากมายหลายลักษณะ แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของเทคโนโลยีที่ใช้^๒ จะเห็นได้ว่า ทรัพยากรสารสนเทศมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเทคโนโลยีในการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ทรัพยากรสารสนเทศจึงมีความสำคัญทั้งต่อบุคคลและต่อสังคมเป็นอย่างมาก ในแง่ความสำคัญต่อบุคคล ได้แก่ ให้ความรู้และสติปัญญา เสริมสร้างประสบการณ์ และเสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ในแง่ของสังคม ได้แก่ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และสร้างความเข้าใจ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และเสริมสร้างระบบการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น บทบาทสำคัญในการให้บริการสารสนเทศแก่สังคม จึงพยายามที่จะคัดเลือกและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่มีคุณภาพ รวมถึงความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่กระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ อีกด้วย

ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่สำคัญในการจัดหาและเป็นแหล่งพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การค้นคว้าวิจัยและให้บริการตามพันธกิจของสถาบัน ทรัพยากรสารสนเทศมีความสำคัญอย่างมาก ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนนักศึกษาได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ได้กว้างขวางมากขึ้น เพราะในปัจจุบันสารสนเทศมีการผลิตออกมาเป็นจำนวนมาก ในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการรู้ในด้านต่าง ๆ ด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัย นักวิจัยสามารถศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้อย่างสะดวก รวดเร็ว สามารถค้นหาผลงานวิจัยของนักวิจัยคนอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนหรือโต้แย้งกับผลงานวิจัยของตนเอง ด้านสังคม สารสนเทศเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจในเรื่องราวต่าง ๆ บุคคลที่รู้สารสนเทศสามารถตัดสินใจหรือดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้อง ลดปัญหาสังคม เพราะมีข้อมูลข่าวสารที่ตรงกัน ตลอดจนเป็นการสร้างค่านิยมรวมถึงทัศนคติที่ดีต่อสังคม ด้านบริการทางวิชาการแก่ชุมชน สารสนเทศที่ใช้ในการนี้มีสองประเภทด้วยกัน คือ สารสนเทศที่ให้ความรู้ในด้านวิชาการที่มหาวิทยาลัยประสงค์จะเผยแพร่แก่ชุมชน กับสารสนเทศที่เป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนนั้น ๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องจะเลือกสารสนเทศทั้งสองประเภทไปใช้ประโยชน์ทำให้การบริการชุมชนของมหาวิทยาลัยได้ผลดีมีประสิทธิภาพ^๓ รวมถึงสามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ทันสมัย มีคุณภาพ ถูกต้อง และตรงต่อ

^๒ พรพรรณ จันทร์แดง, **ห้องสมุดใหม่ (Modern Library)**. (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๕๗).

^๓ รุ่งฤดี อุภิวฒณ และคนอื่น ๆ, **สารนิเทศและการเขียนรายงานทางวิชาการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพฯ: ทริบเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๕๖).

ความต้องการของผู้ใช้บริการ ทรัพยากรสารสนเทศในปัจจุบันจึงเปลี่ยนรูปแบบการผลิตออกมาในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบ E-Book หรือ E-Journal^๔ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นอยู่ ดังนั้นบรรณารักษ์จึงจำเป็นต้องมีการจัดหา ประเมินคุณค่าเนื้อหาความรู้อย่างเป็นระบบ การประเมินคุณค่าเพื่อให้ได้ทรัพยากรสารสนเทศที่ดี และตรงต่อความต้องการแก่ผู้ใช้บริการ จัดเก็บไว้ในฐานข้อมูลและจัดให้บริการในรูปแบบต่าง ๆ จึงยังเป็นหน้าที่สำคัญของห้องสมุด ในการจัดระบบตามมาตรฐาน การจัดทำ Library Catalog เป็นมาตรฐานสำคัญของการลงรายการทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นข้อมูลตามที่ใช้ต้องการ^๕

ปัจจุบันห้องสมุดได้ประสบปัญหาวิกฤตการณ์ไวรัสโควิด-๑๙ แพร่ระบาดอย่างต่อเนื่อง ส่งผลกระทบกับห้องสมุดเป็นอย่างมาก ทำให้ห้องสมุดบางแห่งต้องปิดบริการ บางแห่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่สลับวันทำงาน (Work From Home) และมีการกำหนดมาตรการป้องกันโควิด-๑๙ สำหรับบุคลากรห้องสมุด นอกจากนี้สำนักพิมพ์บางแห่งต้องปิดกิจการ เนื่องจากไม่สามารถแบกรับภาระต้นทุนได้ บางแห่งเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเป็นรูปแบบออนไลน์เพื่อประหยัดต้นทุนการผลิต ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ห้องสมุดส่วนใหญ่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการในลักษณะสื่อดิจิทัลซึ่งเหมาะสำหรับการให้บริการออนไลน์ ซึ่งมีความต้องการจากผู้ใช้บริการมากขึ้น โดยผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลโดยไม่จำกัดสถานที่ และลดความเสี่ยงจากการสัมผัสและการอยู่ใกล้กันภายในพื้นที่จำกัด อย่างไรก็ตามห้องสมุดยังประสบปัญหาเกี่ยวกับข้อจำกัดด้านกฎหมายการค้า ปัญหาด้านลิขสิทธิ์เผยแพร่ออนไลน์ ซึ่งห้องสมุดหลายแห่งไม่สามารถให้บริการได้เต็มประสิทธิภาพอย่างที่คุณใช้คาดหวัง นอกจากนี้ห้องสมุดหลายแห่งปรับการให้บริการตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดสังกัดสถาบันอุดมศึกษา โดยมีแนวทางการทำความสะอาดห้องสมุด เพื่อลดและจำกัดการแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ และสร้างความเชื่อมั่นให้ทั้งกับผู้ใช้บริการและผู้ให้บริการ ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของการรับผิดชอบต่อ^๖

^๔ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ หน่วยที่ ๑-๘, (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒) (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔).

^๕ นันทิพย์ วิภาวิน และนางเยาว์ เปรมกมลเนตร, *นวัตกรรมห้องสมุดและการจัดการความรู้* (กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑).

^๖ กัลยา ยังสุขยิ่ง, “การสำรวจการปรับตัวของห้องสมุดในประเทศไทยในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019” *วารสารห้องสมุด* ๖๔, ๒ (๒๕๖๓): ๘๐-๙๐.

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เป็นหน่วยงานสนับสนุนด้านการเรียนการสอน การวิจัย และเป็นแหล่งที่ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศและเทคโนโลยีที่ทันสมัยทุกรูปแบบ รวมถึงส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ให้แก่อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาของมหาวิทยาลัย บรรณารักษ์จึงต้องมีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภทให้มีความเหมาะสม และตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการด้วย นอกจากนี้การให้บริการทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบควรมีประสิทธิภาพตรงตามมาตรฐานและให้บริการได้ถูกต้องตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ดังนั้นการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ จึงต้องคำนึงถึงประโยชน์ และความต้องการของนักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยที่ครอบคลุมทั้ง นักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศทุกรูปแบบ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ ของมหาวิทยาลัย ดังนั้นทรัพยากรสารสนเทศที่ห้องสมุดจัดซื้อจัดหาต้องคำนึงถึงประโยชน์ของนักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัย ถึงแม้ว่าสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศมาอย่างต่อเนื่อง โดยพิจารณาจาก คู่มือ การสอบถามจากอาจารย์ แต่ทางสำนักวิทยบริการฯ ยังไม่มีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการจากผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นสารสนเทศอันจำเป็นที่ส่งผลต่อการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดซื้อจัดหาทรัพยากรสารสนเทศให้สอดคล้องกับความต้องการ และเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศในสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ให้มีประสิทธิภาพ ถูกต้อง และตรงต่อความต้องการของผู้ใช้บริการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัญหาในการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
๒. เพื่อศึกษาความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษครั้งนี้เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี มีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

๑. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้คือ นักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำแนกเป็น นักศึกษาชั้นปีที่ ๑-๔ จำนวน ๖,๔๔๙ คน อาจารย์ ๑๘๗ คน และเจ้าหน้าที่ ๒๐๙ คน จำนวนทั้งสิ้น ๖,๘๔๕ คน

๒. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี จำนวน ๓๗๘ คน โดยกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มสัดส่วน ดังนี้ นักศึกษาชั้นปีที่ ๑-๔ จำนวน ๓๕๖ คน อาจารย์ จำนวน ๑๐ คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน ๑๒ คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane)^๗ คำนวณหาขนาดของตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕%

๓. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศของผู้ใช้บริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี โดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ปัญหาในการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ

ตอนที่ ๓ ความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ

ตอนที่ ๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ

๔. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๔.๑ ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือให้ครอบคลุมเนื้อหา กรอบแนวคิด และขอบเขตการวิจัย

๔.๒ นำแบบสอบถามที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาสร้างเป็นแบบสอบถาม

^๗ Yamane, Taro, *Statistics: An Introductory Analysis*, 3rd ed (New York: Harper and Row, 1973).

๕. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

๕.๑ นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จำนวน ๕ ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และนำมาวิเคราะห์หาค่า IOC ได้ค่า $IOC = 0.80$ พร้อมปรับปรุงแก้ไขข้อความให้มีความเหมาะสม ทั้งทางด้านเนื้อหา ด้านภาษา และการจัดเรียงลำดับความเหมาะสม

๕.๒ นำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น = ๐.๙๕

๕.๓ นำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบแก้ไขแล้วไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

๖. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามแบบออนไลน์ ด้วยการสแกนคิวอาร์โค้ด

๗. การวิเคราะห์ข้อมูล

๗.๑ นำแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแบบสอบถามออนไลน์มาตรวจสอบความครบถ้วนของคำตอบ พบว่ามีแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน ๓๗๘ ฉบับ

๗.๒ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยหาค่าสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน^๔

๗.๓ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางและการบรรยายความ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง แบ่งผลการศึกษาออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๗๘ คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ ๖๒.๔) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ ๓๗.๖) สถานภาพส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา (ร้อยละ ๙๔.๒) รองลงมาเป็นเจ้าของบ้านที่ (ร้อยละ ๓.๒) และอาจารย์ (ร้อยละ ๒.๖) ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ ๑ (ร้อยละ ๓๖) รองลงมาเป็นชั้นปีที่ ๒ (ร้อยละ ๒๖) ชั้นปีที่ ๓ (ร้อยละ ๒๑) และชั้นปีที่ ๔ (ร้อยละ ๑๗) ตามลำดับ ส่วนสังกัดคณะที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (ร้อยละ ๓๐.๔) รองลงมาคือคณะครุศาสตร์ (ร้อยละ ๒๖) และสังกัดที่น้อยที่สุดมีเท่ากัน ๓ สังกัด คือ กลุ่มตรวจสอบภายใน

^๔ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๖).

กองแผนและนโยบาย และกองพัฒนานักศึกษา (ร้อยละ ๐.๒) การเข้าใช้บริการส่วนใหญ่เข้าใช้บริการเดือนละครั้ง (ร้อยละ ๔๒) รองลงมา ๓-๔ ครั้ง/สัปดาห์ (ร้อยละ ๒๔) และไม่เคยเข้าเลยน้อยที่สุด (ร้อยละ ๑๔)

๒) ปัญหาในการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ

๒.๑ ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอุปกรณ์ เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สายช้าและไม่เสถียร (ร้อยละ ๔.๐๖), คอมพิวเตอร์มีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ (ร้อยละ ๓.๗๑), ไม่มีอุปกรณ์ (เครื่องมือ) ต่อพ่วงอื่น ๆ (ร้อยละ ๓.๓๘), เครื่องมือที่ใช้สืบค้นสารสนเทศใช้ยากเกินไป (ร้อยละ ๓.๒๔) และไม่มีอุปกรณ์เสริมคอมพิวเตอร์ เช่น หูฟัง, ไมโครโฟน (ร้อยละ ๒.๗๘)

๒.๒ ปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศ เช่น มีเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ (ร้อยละ ๓.๖๙), มีรูปแบบไม่ตรงกับความต้องการ (ร้อยละ ๓.๓๖), มีเนื้อหาไม่ทันสมัย (ร้อยละ ๒.๙๙), มีจำนวนไม่เพียงพอ (ร้อยละ ๒.๙๔), จัดเก็บไม่เป็นระบบ สืบค้นยาก (ร้อยละ ๒.๙๐) และมีสภาพเก่า ชำรุด ฉีกขาด (ร้อยละ ๒.๔๑)

๒.๓ ปัญหาด้านผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศ เช่น ไม่ทราบแหล่งสารสนเทศในการค้นหา (ร้อยละ ๓.๒๗), ไม่พบหนังสือบนชั้นตามที่ระบุ (ร้อยละ ๓.๒๖), ฐานข้อมูลไม่ตรงกับความต้องการ (ร้อยละ ๓.๑๕), ไม่มีทักษะในการใช้เครื่องมือสืบค้น (ร้อยละ ๒.๙๙), ไม่ทราบวิธีการค้นหาข้อมูลในห้องสมุด (ร้อยละ ๒.๘๕), ไม่กล้าขอความช่วยเหลือจากผู้ให้บริการ (ร้อยละ ๒.๕๙) และขาดความรู้เกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ของห้องสมุด (ร้อยละ ๒.๒๖)

๒.๔ ปัญหาด้านการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ เช่น ระยะเวลาการให้ยืมน้อยเกินไป (๗ วัน : เล่ม) (ร้อยละ ๓.๐๐), การบริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ (ร้อยละ ๒.๙๓), การบริการห้องอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ ๒.๖๔), จำนวนเล่มที่ให้ยืมต่อครั้งน้อยเกินไป (๕ เล่ม : ครั้ง) (ร้อยละ ๒.๖๒), การบริการฐานข้อมูลออนไลน์ (ร้อยละ ๒.๕๒), การบริการห้องโสตทัศนวัสดุ (ร้อยละ ๒.๕๒), การบริการสื่อสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง (ร้อยละ ๒.๔๖), การบริการจองหนังสือ (ร้อยละ ๒.๔๑) และการบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า (ร้อยละ ๒.๓๒)

๒.๕ ปัญหาด้านผู้ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ เช่น ผู้ให้บริการมีจำนวนไม่เพียงพอ (ร้อยละ ๒.๖๘), ผู้ให้บริการไม่เชี่ยวชาญการใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสาร (ร้อยละ ๒.๖๔), ผู้ให้บริการเข้มงวดเกินไป (ร้อยละ ๒.๔๐), ผู้ให้บริการขาดทักษะการสื่อสาร (ร้อยละ ๒.๓๕) และผู้ให้บริการไม่มีมนุษยสัมพันธ์ (ร้อยละ ๒.๒๔)

๓) ความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ

๓.๑ ความต้องการด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น ฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) (ร้อยละ ๓.๓๑), ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Journal) (ร้อยละ ๒.๘๗), ฐานข้อมูลออนไลน์/วิทยานิพนธ์/วิจัย (Online database /DRU IR) (ร้อยละ ๒.๘๗) ส่วนฐานข้อมูลออนไลน์ (Online Database) แยกออกเป็น ฐานข้อมูลต่าง ๆ ได้ดังนี้ Web of Science (ร้อยละ ๒.๒๓), Springer Link (ร้อยละ ๒.๐๓), ProQuest Dissertation & Theses (ร้อยละ ๑.๙๘), Science Direct (ร้อยละ ๑.๙๖), ACS (ร้อยละ ๑.๘๙), ACM (ร้อยละ ๑.๗๙), EBSCO (ร้อยละ ๑.๗๑) และ emerald insight (ร้อยละ ๑.๕๘) ตามลำดับ

๓.๒ ความต้องการด้านสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือ/ตำรา (ร้อยละ ๓.๙๖), วารสารวิชาการ (ร้อยละ ๓.๗๘), นิตยสาร (ร้อยละ ๓.๖๒), หนังสือพิมพ์ (ร้อยละ ๓.๓๓), รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์ (ร้อยละ ๒.๗๖), หนังสืออ้างอิง (สารานุกรม, นามานุกรม, พจนานุกรม ฯลฯ) (ร้อยละ ๒.๕๖), กฤตภาค (ร้อยละ ๒.๓๔) และหนังสือคู่มือ (ร้อยละ ๒.๑๗) จุลสาร (ร้อยละ ๒.๐๘)

๓.๓ ความต้องการด้านสื่อโสตทัศนวัสดุ เช่น ซีดี/ดีวีดี (ร้อยละ ๓.๐๐), วัสดุย่อส่วน (ร้อยละ ๒.๓๙) และหุ่นจำลอง (ร้อยละ ๒.๑๒)

๔) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งห้องสมุดควรนำมาพิจารณาปรับปรุงในทุกด้าน ดังนี้

๔.๑ ควรเพิ่มสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีความทันสมัยเพิ่มขึ้น

๔.๒ ควรเพิ่มพื้นที่ในการนั่งอ่านหนังสือ

๔.๓ ควรมีการตรวจสอบความพร้อมใช้งานของเครื่องคอมพิวเตอร์

๔.๔ ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงมากกว่านี้

๔.๕ ควรเพิ่มจำนวนเครื่อง Printer

๔.๖ ควรจัดอบรมและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริการห้องสมุด

๔.๗ ควรมีบริการร้านกาแฟให้บริการด้วย

๔.๘ ควรจัดนิทรรศการที่ช่วยให้นักศึกษาสนใจการอ่านมากขึ้น

๔.๙ ควรขยายเวลาการเปิด-ปิดห้องสมุด

๔.๑๐ ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการ เช่น ปลั๊กไฟ

สรุปผลและอภิปรายการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถแยกตามประเด็นดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๔ และเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มากที่สุด จำนวน ๑๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖ และถ้าจำแนกเป็นคณะที่นักศึกษาสังกัด พบว่า นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใช้บริการห้องสมุดมากที่สุด จำนวน ๑๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๔ รองลงมาคือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ จำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖ นักศึกษาคณะวิทยาการจัดการ จำนวน ๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๗ และนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน ๗๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาลักษณ์ ธรรมดวงศรี^๙ ได้ศึกษาเรื่อง การใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และใช้บริการห้องสมุดเดือนละครั้งมากที่สุด รองลงมาครั้ง ๓-๔ ครั้ง/สัปดาห์ และไม่เคยใช้บริการเลยน้อยที่สุด

๒. ปัญหาในการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ

พบว่าปัญหาในการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ โดยพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

๒.๑ ปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบข้อที่เป็นปัญหาด้านทรัพยากรสารสนเทศระดับมาก คือ มีเนื้อหาไม่ตรงกับความต้องการ ปัญหาระดับปานกลาง คือ มีรูปแบบไม่ตรงกับความต้องการ, มีเนื้อหาไม่ทันสมัย, มีจำนวนไม่เพียงพอ และจัดเก็บไม่เป็นระบบ สืบค้นยาก ส่วนที่เป็นปัญหาระดับน้อย คือ มีสภาพเก่า ชำรุด ฉีกขาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศรา สิงห์ปัน และณรงค์ ณรงค์ชัยปัญญา^{๑๐} ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศสำนักหอสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปี ๒๕๕๘ พบว่า ปัญหาระดับปานกลาง คือ มีจำนวนไม่เพียงพอ จัดเก็บไม่เป็นระบบ และไม่ตรงกับความต้องการ ปัญหาระดับน้อย คือ มีสภาพเก่า

^๙ สุชาลักษณ์ ธรรมดวงศรี, การใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาสารคาม: งานวิจัย (มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๐).

^{๑๐} อริศรา สิงห์ปัน และณรงค์ ณรงค์ชัยปัญญา, การศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศสำนักหอสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้: งานวิจัย (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๘).

๒.๒ ปัญหาด้านผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศสภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบข้อที่เป็นปัญหาด้านผู้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศระดับปานกลาง คือ ไม่ทราบแหล่งสารสนเทศในการค้นหา, ไม่พบหนังสือบนชั้นตามที่ระบุ, ฐานข้อมูลไม่ตรงกับความต้องการ, ไม่มีทักษะในการใช้เครื่องมือสืบค้น, ไม่ทราบวิธีการค้นหาข้อมูลในห้องสมุด และไม่กล้าขอความช่วยเหลือจากผู้ให้บริการ ส่วนที่เป็นปัญหาระดับน้อย คือ ขาดความรู้เกี่ยวกับบริการต่าง ๆ ของห้องสมุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศรา สิงห์ปิ่น และ ณรงค์ ณรงค์ชัยปัญญา ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศสำนักหอสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปี ๒๕๕๘ พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศไม่ตรงกับความต้องการ

๒.๓ ปัญหาด้านการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศสภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบข้อที่เป็นปัญหาด้านการใช้บริการระดับปานกลาง คือ ระยะเวลาการให้ยืมน้อยเกินไป (๗ วัน : เล่ม), การบริการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ, การบริการห้องอินเทอร์เน็ต, จำนวนเล่มที่ให้ยืมต่อครั้งน้อยเกินไป (๕ เล่ม : ครั้ง), การบริการห้องโสตทัศนวัสดุ, การบริการฐานข้อมูลออนไลน์ ส่วนที่เป็นปัญหาระดับน้อย คือ การบริการสื่อสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง, การบริการจองหนังสือ และการบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า

๒.๔ ปัญหาด้านผู้ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศสภาพรวมอยู่ในระดับน้อย พบข้อที่เป็นปัญหาด้านผู้ให้บริการระดับปานกลาง คือ ผู้ให้บริการมีจำนวนไม่เพียงพอ และผู้ให้บริการไม่เชี่ยวชาญการใช้เครื่องมือเพื่อการสื่อสาร ส่วนที่เป็นปัญหาระดับน้อย คือ ผู้ให้บริการเข้มงวดเกินไป, ผู้ให้บริการขาดทักษะการสื่อสาร และผู้ให้บริการไม่มีมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศรา สิงห์ปิ่น และ ณรงค์ ณรงค์ชัยปัญญา ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศสำนักหอสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปี ๒๕๕๘ พบว่า ปัญหาระดับน้อย คือ ผู้ให้บริการเข้มงวดเกินไป

๒.๕ ปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอุปกรณ์สภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบข้อที่เป็นปัญหาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและอุปกรณ์ระดับมาก คือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตไร้สายช้าและไม่เสถียร และคอมพิวเตอร์มีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ ส่วนที่เป็นปัญหาระดับปานกลาง คือ ไม่มีอุปกรณ์ (เครื่องมือ) ต่อพ่วงอื่น ๆ, เครื่องมือที่ใช้สืบค้นสารสนเทศใช้ยากเกินไป และไม่มีอุปกรณ์เสริมคอมพิวเตอร์ เช่น หูฟัง, ไมโครโฟน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศรา สิงห์ปิ่น และ ณรงค์ ณรงค์ชัยปัญญา ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศสำนักหอสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปี ๒๕๕๘ พบว่า คอมพิวเตอร์มีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ

๓. ความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ

พบว่าความต้องการใช้บริการทรัพยากรสารสนเทศ โดยพิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

๓.๑ ความต้องการด้านสื่อสิ่งพิมพ์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบข้อที่เป็นความต้องการด้านสื่อสิ่งพิมพ์ระดับมาก คือ หนังสือ/ตำรา, วารสารวิชาการ และนิตยสาร ความต้องการระดับปานกลาง คือ หนังสือพิมพ์, รายงานการวิจัย/วิทยานิพนธ์ และหนังสืออ้างอิง (สารานุกรม, นามานุกรม, พจนานุกรม ฯลฯ) ส่วนที่เป็นความต้องการระดับน้อย คือ กฤตภาค, หนังสือคู่มือ และจุลสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อริศรา สิงห์ปิ่น และณรงค์ ณรงค์ชัยปัญญา ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการใช้ ปัญหา และความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศสำนักหอสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปี ๒๕๕๘ พบว่ามีความต้องการด้านทรัพยากรสารสนเทศ ประเภทหนังสือ วารสาร อยู่ในระดับมาก

๓.๒ ความต้องการด้านสื่อโสตทัศนวัสดุภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบข้อที่เป็นความต้องการด้านสื่อโสตทัศนวัสดุระดับปานกลาง คือ ซีดี/ดีวีดี ส่วนที่เป็นความต้องการระดับน้อย คือ วัสดุย่อส่วน และหุ่นจำลอง

๓.๓ ความต้องการด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พบข้อที่เป็นความต้องการด้าน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ระดับปานกลาง คือ ฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book), ฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Journal) และฐานข้อมูลออนไลน์/วิทยานิพนธ์/วิจัย (Online database /DRU IR) ส่วนที่เป็นฐานข้อมูลออนไลน์ (Online Database) โดยแยกออกเป็นแต่ละฐานข้อมูลมีความต้องการใช้บริการอยู่ในระดับน้อย ดังนี้ Web of Science, Springer Link, ProQuest Dissertation & Theses, Science Direct, ACS, ACM, EBSCO และ emerald insight ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชุม พรหมเมืองคุณ^{๑๑} ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย พบว่า ส่วนใหญ่ใช้ฐานข้อมูลฐานหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ ฐานข้อมูลกฤตภาค

^{๑๑} สุชุม พรหมเมืองคุณ, “พฤติกรรมการใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย” วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ๗, ๒๑ (๒๕๕๕): ๑-๑๐.

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

ด้านทรัพยากรสารสนเทศ

- ควรเพิ่มสื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้มีความทันสมัยเพิ่มขึ้น

ด้านการให้บริการ

- ควรจัดอบรมและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการบริการห้องสมุด
- ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงมากกว่านี้
- ควรจัดนิทรรศการที่ช่วยให้นักศึกษาสนใจการอ่านมากขึ้น
- ควรขยายเวลาการเปิด-ปิดห้องสมุด

ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

- ควรมีการตรวจสอบความพร้อมใช้งานของเครื่องคอมพิวเตอร์
- ควรเพิ่มจำนวนเครื่อง Printer
- ควรเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการ เช่น ปลั๊กไฟ

ด้านสภาพแวดล้อม

- ควรเพิ่มพื้นที่ในการนั่งอ่านหนังสือ
- ควรมีมุมร้านกาแฟเพื่อให้บริการด้วย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิจัยเพื่อติดตามการประเมินผลความพึงพอใจต่อการใช้บริการห้องสมุด เพื่อนำผลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการให้บริการของห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

๒. ควรมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กัลยา ยังสุขยิ่ง. “การสำรวจการปรับตัวของห้องสมุดในประเทศไทยในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019.” *วารสารห้องสมุด*. ๖๔, ๒ (๒๕๖๓): ๘๐-๙๐.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน และนงเยาว์ เปรมกมลเนตร. *นวัตกรรมห้องสมุดและการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- บุญชม ศรีสะอาด. *การวิจัยเบื้องต้น ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๙*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๕๖.
- พรพรรณ จันทรแดง. *ห้องสมุดยุคใหม่ (Modern Library)*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๕๗.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาศาสตร์พยาบาลสารสนเทศ หน่วย ที่ ๑-๘*. (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๕๔.
- รุ่งฤดี อภิวัฒน์ศรี และคนอื่น ๆ. *สารนิเทศและการเขียนรายงานทางวิชาการ*. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ: ทริบเพิล เอ็ดดูเคชั่น, ๒๕๕๖.
- สุขุม พรหมเมืองคุณ. “พฤติกรรมการใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.” *วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. ๗, ๒๑ (๒๕๕๕): ๑-๑๐.
- สุชาลักษณ์ ธรรมดวงศรี. *การใช้ทรัพยากรสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการวิจัยของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม: งานวิจัย*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๖๐.
- อริศรา สิงห์ปัน และณรงณ์ ณรงค์ชัยปัญญา. *งานวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการใช้ ปัญหาและความต้องการใช้ทรัพยากรสารสนเทศสำนักหอสมุดของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้: งานวิจัย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๘.
- Yamane, Taro. *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York: Harper and Row, 1973.

การกำหนดหัวเรื่องและหัวเรื่องย่อยของบรรณารักษ์แค็ตตาล็อก Assigning Subject Headings and Subject Subdivisions for Cataloguers

ประภาศรี มธุลาภรังสรรค์^๑
Praphasri Mathulapransan
กนกวรรณ บัวงาม^๒
Kanokwan Buangam
รติ ฝนิศจรนนท์^๓
Rati Phanisworrnun

Received: 11 May 2023
Accepted: 15 August 2023

บทคัดย่อ

“หัวเรื่อง” ถือเป็นส่วนสำคัญของข้อมูลบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศ ที่เป็นทางเลือกให้ผู้ใช้งานสามารถค้นหาทรัพยากรสารสนเทศที่ตนเองต้องการ นอกเหนือจากการค้นหาด้วยชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง หรือข้อมูลอื่น ๆ ของทรัพยากรสารสนเทศ หัวเรื่องจะมีลักษณะเป็นทั้งคำ หรือกลุ่มคำ หรือวลี โดยหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ได้แบ่งหัวเรื่องออกเป็น ๓ ประเภท คือ หัวเรื่องหลัก หัวเรื่องย่อย และหัวเรื่องย่อยอิสระ ซึ่งจะมีหลักเกณฑ์และรูปแบบการใช้งานแตกต่างกัน สิ่งสำคัญที่จะทำให้การกำหนดหัวเรื่องและหัวเรื่องย่อยของบรรณารักษ์นักวิเคราะห์ทรัพยากรสารสนเทศ หรือ “บรรณารักษ์แค็ตตาล็อก” สามารถเป็นช่องทางให้ผู้ใช้งานเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่ตนเองต้องการได้อย่างถูกต้อง จำเป็นอย่างยิ่งที่บรรณารักษ์ต้องหมั่นติดตามข่าวสารเพื่อศึกษาถึงการใช้คำศัพท์ใหม่ ๆ รวมถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของคู่มือที่ใช้ในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถเลือกใช้คำและกำหนดเป็น “หัวเรื่อง” ได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: หัวเรื่อง, รายการข้อมูลบรรณานุกรม, หัวเรื่องหลัก, หัวเรื่องย่อย, หัวเรื่องย่อยอิสระ

^๑ บรรณารักษ์สังกัดหน่วยแค็ตตาล็อก งานจัดการทรัพยากรสารสนเทศ หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

^๒ บรรณารักษ์สังกัดหน่วยแค็ตตาล็อก งานจัดการทรัพยากรสารสนเทศ หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีเมล:

kbuangam@tu.ac.th

^๓ บรรณารักษ์สังกัดหน่วยแค็ตตาล็อก งานจัดการทรัพยากรสารสนเทศ หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

The Subject headings is a vital part of bibliographical because they allow users to find needed information resources, in addition to searching by title, author, or other data. Subject headings might be words, groups of words, or phrases. The Library of Congress divides subject headings into three categories: main heading, subheadings, and independent subheadings with diverse criteria and usage patterns. Headings and subheadings may be essentially defined as channels for user access to precise information resources required. Librarians must keep up with news to be aware of new vocabulary usage, including regularly updating criteria for the operational manual facilitating word choice and appropriate subject definitions.

Keywords: Subject, Information resource bibliography, Main heading, Subheading, Independent subheading.

บทนำ

บทความนี้ เป็นการสรุปจากการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนรู้หัวข้อ “การกำหนดหัวเรื่องย่อ” ของหน่วยแค็ตตาล็อก งานจัดการทรัพยากรสารสนเทศ หอสมุดแห่งชาติมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ดำเนินการจัดขึ้นเมื่อวันที่ ๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ ที่ผ่านมา สำหรับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในครั้งนี้ เพื่อเป็นการทบทวนและทำความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์และคู่มือการกำหนดหัวเรื่องทรัพยากรสารสนเทศให้ตรงกัน อีกทั้งลดข้อผิดพลาดในการให้หัวเรื่องทรัพยากรสารสนเทศทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะการกำหนดหัวเรื่องย่อที่มีหลากหลายรูปแบบและข้อกำหนดที่แตกต่างกัน และเพื่อแนะนำแหล่งข้อมูลสำคัญต่าง ๆ อาทิ ฐานข้อมูลหัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน รายการหัวเรื่องใหม่ที่กำหนดขึ้นโดยหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน เป็นต้น ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานด้านการจัดทำรายการข้อมูลบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศ ทั้งภายในหน่วยแค็ตตาล็อกงานจัดการทรัพยากรสารสนเทศเอง และบรรณารักษ์ที่เกี่ยวข้อง อาทิ งานพัฒนาข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ และหอสมุดปวย อึ้งภากรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการจัดทำรายการบรรณานุกรมในฐานข้อมูลห้องสมุด ได้มีความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสิ่งสำคัญที่สุด

คือ การสร้างช่องทางการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ และอำนวยความสะดวกให้ผู้ให้บริการห้องสมุดสามารถค้นหาข้อมูลในฐานข้อมูลทรัพยากรสารสนเทศห้องสมุดได้ตรงตามความต้องการ

ทั้งนี้ “การกำหนดหัวเรื่องและหัวเรื่องย่อย” ถือเป็นส่วนสำคัญของข้อมูลบรรณานุกรมทรัพยากรสารสนเทศ ที่เป็นทางเลือกให้ผู้ใช้งานสามารถค้นหาทรัพยากรสารสนเทศที่ตนเองต้องการ นอกเหนือจากการค้นหาด้วยชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง หรือข้อมูลอื่น ๆ ของทรัพยากรสารสนเทศที่ตนเองทราบ โดยผู้ที่ทำหน้าที่กำหนดหัวเรื่อง คือ บรรณารักษ์ที่มีหน้าที่ทำรายการและวิเคราะห์หมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งมักจะถูกเรียกว่า “บรรณารักษ์แค็ตตาล็อก” นั่นเอง

ความสำคัญและหลักเกณฑ์ของการกำหนด “หัวเรื่อง”

คำจำกัดความของ “หัวเรื่อง” (Subject headings)

หัวเรื่อง หมายถึง คำ กลุ่มคำหรือวลี ที่กำหนดอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อใช้แทนเนื้อหาสำคัญของทรัพยากรสารสนเทศอย่างสั้น ๆ หัวเรื่องที่ดียิ่งควรมีความกระชับ กะทัดรัด มีความหมายเด่นชัด สามารถครอบคลุมเนื้อหาที่กว้างจนถึงเนื้อหาที่ชี้เฉพาะ และในแง่มุมต่าง ๆ ได้^๔

หัวเรื่อง คือ คำ หรือ วลี (กลุ่มคำ) ที่กำหนดขึ้นใช้แทนเนื้อเรื่องของหนังสือหรือสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องชี้นำไปยังเนื้อหาสาระที่แท้จริงของสิ่งพิมพ์ และวัสดุการศึกษาดังกล่าวแล้วทุกชนิดที่มีเนื้อเรื่องอย่างเดียวกัน^๕

หัวเรื่อง คือ คำหรือวลี ซึ่งใช้แทนเนื้อเรื่องของหนังสือแต่ละเล่ม หัวเรื่องส่วนมากเป็นคำที่สั้น ได้ใจความ และมีความหมายเฉพาะอย่างเด่นชัด^๖

ดังนั้นสรุปได้ว่า **หัวเรื่อง (Subject headings)** คือ กลุ่มคำ หรือวลี ที่กำหนดขึ้นเป็นมาตรฐานเพื่อใช้แทนเนื้อหาสำคัญของหนังสือ วารสาร เอกสารหรือทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ หัวเรื่องมีลักษณะเป็นคำนามเดียวหรือสองคำขึ้นไปที่เชื่อมด้วยสันธาน บุพบทหรือการกลับคำ (สำหรับกลุ่มคำที่ขึ้นต้นด้วยคำซ้ำ)

^๔ สุธรรม อูมาแสงทองกุล, หัวเรื่องย่อยอิสระภาษาไทย, ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑ (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ๒๕๔๘).

^๕ ทองหยด ประทุมวงศ์, หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑).

^๖ สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย : ฉบับแก้ไขปรับปรุงใหม่, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๕).

วัตถุประสงค์ของหัวเรื่อง

สุธรรม อูมาแสงทองกุล^๗ ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของหัวเรื่องไว้ดังนี้

๑. เพื่อใช้เป็นเครื่องมือชี้นำไปยังเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศทุกประเภทที่มีเนื้อหาเดียวกัน
๒. เพื่อช่วยในการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยอาศัยหัวเรื่องนำไปสู่การเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ โดยเฉพาะผู้ใช้ที่ไม่ทราบชื่อนักเขียนและไม่ทราบชื่อผู้แต่ง
๓. เพื่อช่วยวิเคราะห์หมวดหมู่และจัดทำบรรณานุกรมเพื่อการจัดเก็บและให้บริการ

ความสำคัญและประโยชน์ของหัวเรื่อง

การกำหนดคำค้นจากหนังสือเล่มเดียวกันเมื่อแต่ละคนอ่านแล้วสรุปเนื้อหาด้วยถ้อยคำที่ต่างกันไปตามประสบการณ์ ดังนั้นคำหรือวลีที่แต่ละคนได้คิดไว้นั้นจึงเป็นภาษาที่กำกวม มีหลายแง่มุม และไม่เป็นแบบแผนเดียวกันทั้ง ๆ ที่ได้สรุปมาจากหนังสือเล่มเดียวกัน เรียกคำเหล่านี้ว่า “คำสำคัญ (Keyword)” ซึ่งถือว่าเป็น “ศัพท์อิสระ (Free term)” เป็นการกำหนดคำโดยใช้ ภาษาธรรมชาติ (Natural language)

ภาษาธรรมชาติที่แต่ละคนกำหนดนั้นจะเป็นคำหรือวลีที่หลากหลายไม่สามารถใช้เป็นตัวแทนคำค้นที่ดีได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องกำหนดให้คำ ๆ หนึ่งเป็นมาตรฐานในการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ เพื่อทำหน้าที่ควบคุมคำที่เป็นภาษาธรรมชาติ เรียกคำดังกล่าวนี้ว่า “หัวเรื่อง (Subject)” ซึ่งถือว่าเป็น “ศัพท์บังคับ (Controlled vocabulary)” ที่ควบคุมคำหลาย ๆ คำให้มาใช้คำที่เป็นมาตรฐานเพียงคำเดียวเท่านั้น

Shera and Egan^๘ ได้สรุปความสำคัญของหัวเรื่อง ดังนี้

๑. เพื่อช่วยให้ผู้ใช้ห้องสมุดได้เข้าถึงเนื้อหาของหนังสือหรือวัสดุตามที่ต้องการ
๒. เพื่อช่วยให้การค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ เป็นไปตามวิธีการที่ถูกต้อง ตรงตามจุดมุ่งหมาย
๓. เพื่อเป็นการนำเอาวัสดุที่มีเนื้อหาเดียวกันมาอยู่รวมกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของคำที่ใช้ภาษา และลักษณะของเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไปในแง่ต่าง ๆ
๔. เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวพันระหว่างวิชาที่อยู่ในสาขาเดียวกัน ความเกี่ยวพัน อาจขึ้นอยู่กับเนื้อหา วิธีการ แง่ความคิด หรือการนำความรู้ไปใช้
๕. เพื่อแสดงให้เห็นถึงเนื้อเรื่องในหมวดวิชาใดวิชาหนึ่ง จากเนื้อเรื่องทั่ว ๆ ไป จนถึงเนื้อเรื่องที่เฉพาะเจาะจง

^๗ สุธรรม อูมาแสงทองกุล, หัวเรื่องย่อยอิสระภาษาไทย, ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๑ (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ๒๕๔๘).

^๘ Shera, J. H., and Egan, M. E., *The classified catalog: basic principles and practices* (Chicago: American Library Association, 1956) p. 10.

๖. เพื่อเสนอคำศัพท์ ทั้งที่เป็นคำธรรมดาทั่วไป และศัพท์เฉพาะวิชา

๗. เพื่อบอกให้ทราบถึงเนื้อหาวิชาในรูปของบรรณานุกรม โดยใช้คำทั่วไป คำศัพท์เฉพาะ ในรูปคำวลี เลขหมู่ สัญลักษณ์

๘. เพื่อเป็นเครื่องมือแก่ผู้ใช้ห้องสมุด ที่จะตัดสินใจเลือกหัวเรื่องจากรายการที่มีอยู่ เพื่อให้ได้รายการเฉพาะที่ต้องการ โดยมีเกณฑ์ต่าง ๆ เช่น ละเอียดที่สุด ท้นสมัยที่สุด หรือเป็นการเริ่มต้นที่จะค้นคว้า เป็นต้น

ประโยชน์ของ “หัวเรื่อง” ที่สำคัญประการหนึ่งคือ เป็นช่องทางสำหรับผู้ใช้สืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ โดยไม่จำเป็นต้องทราบชื่อผู้แต่ง หรือชื่อหนังสือ เพียงแต่ทราบว่าต้องการสืบค้นเรื่องอะไร ก็สามารถเข้าถึงสารสนเทศทุกรูปแบบได้ ทั้งหนังสือ บทความจากวารสารและหนังสือพิมพ์ และทรัพยากรสารสนเทศประเภทอื่น ๆ นอกจากนี้หัวเรื่องยังใช้เพื่อการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะเรื่องใดเรื่องหนึ่งอีกด้วย

ดังนั้น “หัวเรื่อง” จึงเป็นการรวมคำที่ใช้ในภาษาธรรมชาติ โดยกำหนดให้ใช้คำใดคำหนึ่งเป็นมาตรฐาน

ตัวอย่าง

Computers (May Subd Geog)

[QA75.5-76.95 (Mathematics)]

[TK7885-7895 (Electrical engineering)]

UF Automatic computers

Automatic data processors

Computer hardware

Computing machines (Computers)

Electronic brains

Electronic calculating-machines [Former heading]

Electronic computers

Hardware, Computer

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน

(<https://classweb.org/Menu/>)

คอมพิวเตอร์ (Computers)

[QA75.5-76.95 ; TK7885-7895]

UF คอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์
 เครื่องคอมพิวเตอร์
 เครื่องคำนวณอิเล็กทรอนิกส์
 สมองกล
 ฮาร์ดแวร์ (คอมพิวเตอร์)

ที่มา: ฐานข้อมูลหัวเรื่องภาษาไทย หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
(<https://subjects.library.tu.ac.th/>)

หลักเกณฑ์ในการกำหนดหัวเรื่อง

การกำหนดหัวเรื่องต้องพิจารณาถึงขนาดและประเภทของห้องสมุด นอกจากนั้น ไวน์นาร์^๙ ได้สรุปหลักเกณฑ์ในการกำหนดหัวเรื่องไว้ดังนี้

๑. พิจารณาถึงผู้ใช้ (The reader as the focus) ว่าผู้ใช้ห้องสมุดเป็นใคร เพื่อที่จะได้เลือกหัวเรื่องให้เหมาะสมกับระดับความรู้ ความต้องการของผู้ใช้ส่วนใหญ่

๒. ความเป็นอันหนึ่งเดียวกันของหัวเรื่อง (Unity) ทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อเรื่องอย่างเดียวกัน ควรอยู่ภายใต้หัวเรื่องเดียวกัน บรรณารักษ์ควรจะเอาใจใส่กับคำที่เลือกใช้แล้ว และใช้คำ ๆ นั้นเป็นหัวเรื่องเสมอ และคำที่เลือกใช้นั้นไม่ควรเป็นคำกำกวม หรือคำที่มีความหมายคลุมเครือ

๓. การใช้คำที่กำหนดเป็นหัวเรื่อง (Usage) คำที่จะใช้เป็นหัวเรื่องควรจะเป็นคำที่นิยมใช้กัน ในปัจจุบัน ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงผู้ใช้ห้องสมุดด้วย เพราะการที่จะเลือกคำที่นิยมใช้ทั่ว ๆ ไป หรือ คำศัพท์เฉพาะ ต้องพิจารณาว่าจะให้บริการแก่ใคร ถ้าบริการแก่คนทั่ว ๆ ไปก็เลือกใช้คำที่นิยมกันมากกว่าจะเลือกคำศัพท์เฉพาะ

๔. ความเฉพาะเจาะจงของหัวเรื่อง (Specificity) หัวเรื่องที่ใช้ควรจะมีความหมายในตัวอย่างเฉพาะเจาะจง และครอบคลุมเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศนั้น ๆ ไม่ควรเลือกใช้หัวเรื่องกว้าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศ แต่ควรจะให้หัวเรื่องที่เฉพาะเจาะจงมากกว่าหนึ่งหัวเรื่อง เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศได้

^๙ Wynar, B. S., *Introduction to Cataloguing and Classification*, 4th ed. (Littleton, Colo.: Library Unlimited, 1972) p. 267.

ลักษณะและประเภทของ “หัวเรื่อง”

ลักษณะคำที่กำหนดใช้เป็นหัวเรื่อง

คำหรือกลุ่มคำที่กำหนดใช้เป็นหัวเรื่องได้ควรมีลักษณะ ดังนี้

๑. คำนามที่เป็นคำเดียว เช่น กฎหมาย การศึกษา ดนตรี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ มะม่วง แมว เสือ ทุ่ง ฯลฯ

๒. คำนามสองคำเชื่อมกันด้วยคำสันธาน “กับ” “และ” เช่น ธรรมะกับชีวิตประจำวัน พุทธศาสนากับการศึกษา สตรีกับสิ่งแวดล้อม การเจริญใจและการขัด ฯลฯ

๓. กลุ่มคำ แบ่งได้ดังนี้

๓.๑ คำที่เป็นกลุ่มคำนำมาเรียบเรียงเป็นข้อความได้ใจความชัดเจน เช่น กายภาพบำบัดสำหรับเด็กเกิดผลจากป่า อาหารในวรรณคดี ฯลฯ

๓.๒ กลุ่มคำ ซึ่งย้ายคำที่ต้องการเน้นมาไว้ข้างหน้า เพื่อให้เนื้อหาหรือเรื่องที่สัมพันธ์กันไว้ด้วยกัน เช่น

การศึกษา -- ค่าใช้จ่าย

ธาตุ -- การวิเคราะห์

อาหาร -- การขนส่ง ฯลฯ

นอกจากนี้คำนามที่เป็นวิสามานยนาม และ สามานยนาม กำหนดใช้เป็นหัวเรื่องได้

วิสามานยนาม ได้แก่ ชื่อบุคคล ชื่อสถาบัน ชื่อสถานที่ ชื่อพิธี และชื่อวันสำคัญต่าง ๆ ฯลฯ

สามานยนาม ได้แก่ ชื่อสัตว์ ชื่อต้นไม้ ชื่อโรค ชื่อกีฬา ชื่อเครื่องดนตรี ชื่อแร่ธาตุ ฯลฯ

ประเภทของหัวเรื่องหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน

หัวเรื่องหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. หัวเรื่องใหญ่ หรือ หัวเรื่องหลัก (Main heading) ได้แก่ หัวเรื่องที่กำหนดขึ้นใช้แทนเนื้อเรื่องของสิ่งพิมพ์ หรือวัสดุการศึกษาอื่น ๆ อย่างกว้าง ๆ หรือเฉพาะเรื่อง เช่น กฎหมายการศึกษา ธนาการและการธนาคาร บ้านกับโรงเรียน วิทยาศาสตร์ ฯลฯ หัวเรื่องประเภทนี้ใช้ตามลำพังได้ทุกหัวเรื่อง หรืออาจใช้ประกอบกับหัวเรื่องย่อย โดยใช้หัวเรื่องย่อยตามหลังมีเครื่องหมาย -- (ขีด) คั่นกลาง เช่น การศึกษา -- พจนานุกรม

๒. หัวเรื่องย่อย (Subdivisions or Subheadings) เป็นหัวเรื่องที่กำหนดขึ้นใช้ตามหลังหัวเรื่องใหญ่เพื่อกำหนดขอบเขตหรือความหมายของหัวเรื่องใหญ่ให้ชัดเจนหรือเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้นตามวิธีเขียนหรือรูปแบบอื่น ๆ ของเนื้อหา หรือแสดงแง่มุมที่เฉพาะเจาะจงของเนื้อหาในเรื่องนั้น ๆ เช่น คำถามและคำตอบ

ประวัติ พจนานุกรม ฯลฯ หัวเรื่องใหญ่อาจมีหัวเรื่องย่อยมากกว่าหนึ่งหัวเรื่อง และที่สำคัญคือ **หัวเรื่องย่อยจะใช้ตามลำพังไม่ได้** ต้องประกอบกับหัวเรื่องใหญ่ดังกล่าว ยกเว้น หัวเรื่องย่อยบางหัวเรื่องใช้เป็นหัวเรื่องใหญ่ได้ด้วย นอกจากนี้อาจพบหัวเรื่องย่อยใช้ในกรณีต่าง ๆ อาทิ

๒.๑ หัวเรื่องย่อยบางคำอนุญาตให้ใช้ตามหลังเฉพาะสำหรับหัวเรื่องหลักเพียงหัวเรื่องเดียว และไม่อนุญาตให้ใช้กับหัวเรื่องอื่น

ตัวอย่าง

Napoleon I, Emperor of the French, 1769-1821 -- Captivity, 1815-1821.

แต่เนื่องจากปัจจุบัน หัวเรื่องหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Subject Heading-LCSH) กำหนดให้ใช้ “Captivity” เป็นหัวเรื่องย่อยโดยไม่ต้องระบุช่วงปี ค.ศ. จึงได้หัวเรื่องที่ถูกตัดดังนี้

Napoleon I, Emperor of the French, 1769-1821 -- Captivity.

[DC211]

UF Napoleon I, Emperor of the French, 1769-1821 -- Captivity, 1815-1821

[Former heading]

๒.๒ หัวเรื่องย่อยอื่น ๆ ได้อนุญาตให้ใช้ตามหลังหัวเรื่องหลักเพียงแบบใดแบบหนึ่ง หรือสาขาวิชาเท่านั้น

ตัวอย่าง

Swedish language -- Grammar.

Bible -- Reader-response criticism.

๒.๓ หัวเรื่องย่อยบางคำอนุญาตให้ใช้ภายใต้หัวเรื่องหลักหลากหลายประเภท

ตัวอย่าง

Corporate Name Canada. Parliament. Senate -- Biography.

Topical Term Women in politics -- Canada -- Biography.

Geographic Name Kingston (Ont.) -- Biography.

บางครั้งการกำหนดหัวเรื่องย่อยอาจจะใช้ประกอบกันมากกว่าหนึ่งหัวเรื่องย่อย และแบ่งย่อยด้วยเขตภูมิศาสตร์ตามได้ เมื่อมีข้อความ “(May Subd Geog)” ระบุต่อท้ายหัวเรื่องย่อยนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น -- Antiquities -- Collection and preservation (May Subd Geog)

๓. หัวเรื่องย่อยอิสระ (Free floating subdivisions) หมายถึง คำหัวเรื่องกลุ่มหนึ่งที่ใช้แบ่งย่อยตามรูปแบบหรือหัวข้อเรื่องเฉพาะต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้กับทุกหัวเรื่องได้ โดยไม่มีการระบุหรือจัดเรียงไว้ในรายการหัวเรื่องทั่วไป

หัวเรื่องย่อยอิสระใช้เติมได้กับหัวเรื่องทุกประเภทตามความเหมาะสม โดยเติมเป็น รายการสุดท้ายของหัวเรื่อง หัวเรื่องย่อยประเภทนี้บางรายการเป็นได้ทั้งหัวเรื่องใหญ่และหัวเรื่องอิสระ ทั้งนี้ให้ดูจากคำอธิบายการใช้ของหัวเรื่องนั้น ๆ

หัวเรื่องย่อยอิสระ จัดแบ่งเป็น ๓ กลุ่ม^{๑๐} ดังนี้

๓.๑ หัวเรื่องย่อยอิสระที่แสดงรูปแบบและหัวข้อเรื่องเฉพาะ (Form and Topics) ที่สำคัญ เช่น

—Abstracts

Use as a form subdivision under names of countries, cities, etc., and under classes of persons, ethnic groups, and topical headings for works that list publications on the subject and provide full bibliographical information together with substantive summaries or condensations of the facts, ideas, or opinions presented in each publication listed. Use under names of individual persons and corporate bodies for abstracts of works by or about the person or corporate body. Also use under types of publications for works that summarize the contents of those publications.

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (<https://classweb.org/Menu/>)

-- Abstracts (-- สารสังเขป)

ใช้เป็นหัวเรื่องย่อยภายใต้ชื่อทางภูมิศาสตร์ ชื่อบุคคล ชื่อนิติบุคคล

-- Accounting (-- การบัญชี)

-- Administration (-- การบริหาร)

-- Analysis (-- การวิเคราะห์)

-- Bibliography (-- บรรณานุกรม)

-- Biography (-- ชีวประวัติ)

-- Congresses (-- การประชุม)

-- Dictionaries (-- พจนานุกรม)

^{๑๐} Chan, L. M., Library of Congress subject headings : Principles and application, 4th ed. (Westport, Conn.: Libraries Unlimited) pp. 439-453.

๓.๒ หัวเรื่องย่อยอิสระที่ขยายภายใต้ชื่อบุคคลหรือนิติบุคคล (Names of Persons) ที่สำคัญ เช่น

—Awards (May Subd Geog)

Further subdivide geographically only under topical headings.

Use as a topical subdivision under names of individual persons, corporate bodies, and military services, and under topical headings.

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (<https://classweb.org/Menu/>)

-- Awards (May Subd Geog) (-- รางวัล (แบ่งตามชื่อภูมิศาสตร์))

ใช้เป็นหัวเรื่องย่อยตามหลังชื่อบุคคล นิติบุคคล หน่วยงานทางการทหาร และภายใต้หัวเรื่องเฉพาะด้าน

-- Diaries (-- บันทึกประจำวัน)

-- Interviews (-- สัมภาษณ์)

-- Marriage (-- การสมรส)

-- Poetry (-- กวีนิพนธ์)

๓.๓ หัวเรื่องย่อยอิสระที่ขยายภายใต้ชื่อทางภูมิศาสตร์ (Name of Places) ได้แก่ ประเทศ เมือง สถานที่ เช่น

—Foreign economic relations (May Subd Geog)

Use as a topical subdivision under names of countries, cities, etc.

BT —Foreign relations

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (<https://classweb.org/Menu/>)

— Foreign economic relations (-- ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ)

-- Social conditions (-- ภาวะสังคม)

ประเภทของหัวเรื่องย่อย

หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress) ได้แบ่งหัวเรื่องย่อยเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑. หัวเรื่องย่อยเฉพาะด้าน (Topical Subdivisions)

หัวเรื่องย่อยที่บอกลักษณะเป็นเรื่องเฉพาะ จะใช้ตามหลังหัวเรื่องใหญ่ เพื่อจำกัดขอบเขตของเนื้อหาให้เฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น เช่น

รายได้ประชาชาติ -- การบัญชี.
นโยบายศาสตร์ -- การประเมินผล.
Invalids -- Recreation.
Locomotives -- Dynamics.

๒. หัวเรื่องย่อยแสดงวิธีการเขียน (Form Subdivisions) หัวเรื่องย่อยที่บอกลักษณะรูปแบบการเขียน เช่น

บรรณารักษศาสตร์ -- พจนานุกรม.
นักประพันธ์ไทย -- ศตวรรษที่ 20 -- ชีวประวัติ.
English language -- Dictionaries.
English literature -- Periodicals.

๓. หัวเรื่องย่อยลำดับเวลา (Chronological subdivision)

หัวเรื่องย่อยที่บอกช่วงเวลา หรือลำดับเหตุการณ์ ซึ่งมักจะใช้ตามหลังชื่อประเทศ หรือ หัวเรื่องเฉพาะ เช่น

อินเดีย -- อารยธรรม -- ถึง ค.ศ. 1200.
จีน -- ประวัติศาสตร์ -- ราชวงศ์ฮั่น, ก่อนค.ศ. 202-ค.ศ. 220.
Philosophy -- France -- 18th century.
Aeronautics -- Early works to 1900.

การใช้งานหัวเรื่องลำดับเวลาสามารถใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

- ใช้ลำดับเวลากายใต้ชื่อประเทศ เช่น

ไทย -- ประวัติศาสตร์ -- กรุงธนบุรี, 2310-2325.
Great Britain -- History -- George VI, 1936-1952.

- ใช้ระบุระยะเวลาเกี่ยวกับพัฒนาการของหัวเรื่อง เช่น

ปรัชญาจีน -- สมัยแรกเริ่มถึง 221 ก่อน ค.ศ.
Christian life -- History -- Middle Ages, 600-1500.

- ใช้แสดงถึงประวัติเกี่ยวกับหัวเรื่องนั้น ในกรณีนี้ช่วงเวลากจะแตกต่างกันตามประวัติของ

แต่ละหัวเรื่อง เช่น

ประวัติศาสตร์สังคม -- ค.ศ. 1945-1960.
American literature -- 1783-1850.

๔. หัวเรื่องย่อยชื่อภูมิศาสตร์ (Geographic subdivisions)

หัวเรื่องย่อยที่บอกภูมิภาค หรือ เขตการปกครอง หรือ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ซึ่งมักจะเป็นชื่อเมือง ประเทศ ทวีป และชื่อบริเวณพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เช่น

ศิลปะพุทธศาสนา -- อินเดีย.

การลงทุน -- ไทย.

Performance art -- England.

Social classes -- Korea.

การลำดับหัวเรื่องย่อยทางภูมิศาสตร์

ในกรณีที่หัวเรื่องที่ต้องการกำหนดมีทั้งหัวเรื่องย่อยเฉพาะด้าน หรือ หัวเรื่องย่อยแสดงวิธีเขียน และหัวเรื่องย่อยชื่อภูมิศาสตร์ ตำแหน่งของหัวเรื่องย่อยทางภูมิศาสตร์จะอยู่ภายใต้หัวเรื่องที่สามารถแบ่งตามชื่อภูมิศาสตร์ได้ เช่น

การศึกษา -- ไทย -- การประเมินผล.

Education (May Subd Geog) ☐

UF Children—Education

Education, Primitive [Former heading]

Education of children [Former heading]

Human resource development

—**Evaluation** ☐

Use as a topical subdivision under n:

those subjects, or for works on bo

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (<https://classweb.org/Menu/>)

ในกรณีที่หัวเรื่องที่สามารถแบ่งตามชื่อภูมิศาสตร์ได้มากกว่า 1 หัวเรื่อง ตำแหน่งของชื่อภูมิศาสตร์จะอยู่ภายใต้หัวเรื่องย่อยสุดท้ายที่แบ่งตามชื่อภูมิศาสตร์ได้ เช่น

ภาษีเงินได้ -- กฎหมายและระเบียบข้อบังคับ -- ไทย.

Income tax (May Subd Geog) ☐

[HJ4629-4830] ☐

UF Personal income tax

Taxable income

Taxation of income

—Law and legislation (May Subd Geog) ☐

Further subdivide by subdivisions used under legal topics.

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (<https://classweb.org/Menu/>)

ตัวอย่าง

Meat (May Subd Geog)

BT Food of animal origin

NT Ape meat

Beef

-- Bacteriology

-- Boning

-- Labeling (May Subd Geog)

-- -- Law and legislation (May Subd Geog)

และหัวเรื่องย่อยอื่นที่ใช้แบ่งย่อยได้

การให้หัวเรื่องย่อยภายใต้หัวเรื่องใหญ่ Meat สามารถกำหนดหัวเรื่องได้ ดังต่อไปนี้

Meat

Meat -- Bacteriology

Meat -- Australia -- Bacteriology

Meat -- Boning

Meat -- Australia -- Boning

Meat -- Labeling

Meat -- Labeling -- Australia

Meat -- Labeling -- Law and legislation

Meat -- Labeling -- Law and legislation -- Australia

Meat -- Packaging

Meat -- Australia -- Packaging

Meat -- Packaging -- Law and legislation -- Australia

การใช้งานหัวเรื่องย่อย

เนื่องจากหัวเรื่องย่อยแต่ละหัวเรื่องมีการใช้งานที่แตกต่างกัน ภายในคู่มือจึงมีการระบุขอบเขตการใช้งานหัวเรื่องย่อยดังนี้

๑. ภายใต้หัวเรื่องย่อยจะระบุประเภทของหัวเรื่องย่อยว่าเป็นหัวเรื่องย่อยประเภทใด ประกอบด้วย
 - หัวเรื่องย่อยที่บอกลักษณะเรื่องเฉพาะด้าน (Topical subdivisions)
 - หัวเรื่องย่อยรูปแบบ หรือแสดงวิธีการเขียน (Form Subdivisions)
 - หัวเรื่องย่อยบอกช่วงเวลา หรือลำดับเหตุการณ์ (Chronological Subdivisions)
 - หัวเรื่องย่อยภูมิศาสตร์ (Geographic Subdivisions)

—Antiquities—Collection and preservation (May Subd Geog) ☐

Do not use under names of extinct cities.

Use as a topical subdivision under names of countries, cities, etc., and ethnic groups extant in modern times for works on methods of collection and preservation.

BT —Collection and preservation

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (<https://classweb.org/Menu/>)

๒. อาจมีรายการโยง (Cross reference) ระบุคำที่ไม่ใช่เป็นหัวเรื่องย่อยเพิ่มเติมภายใต้หัวเรื่องย่อยนั้น ๆ ไปด้วย โดยระบุ “UF” คือ คำที่ไม่สามารถใช้เป็นหัวเรื่องย่อย และ “USE” คือ คำที่สามารถใช้เป็นหัวเรื่องย่อยได้

—Byzantine antiquities

USE —Antiquities, Byzantine

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (<https://classweb.org/Menu/>)

—Antiquities, Byzantine ☐

Use as a topical subdivision under names of countries, cities, etc., other than extinct cities.

UF —Byzantine antiquities

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (<https://classweb.org/Menu/>)

๓. หัวเรื่องย่อยบางคำระบุหัวเรื่องย่อยกว้างกว่า (Broader terms (BT) หัวเรื่องย่อยแคบกว่า (Narrower terms (NT)

—Legal status, laws, etc. (May Subd Geog) ☐

Further subdivide by subdivisions used under legal topics.

Use as a topical subdivision under classes of persons and ethnic groups.

BT —Law and legislation

NT —Civil rights

—Employees—Legal status, laws, etc.

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (<https://classweb.org/Menu/>)

๔. หัวเรื่องย่อยมีการระบุขอบเขตการใช้หัวเรื่องย่อยนั้นๆ เพิ่มเติม

—Caricatures and cartoons ☐

Use as a form subdivision under names of individual persons, families, and corporate bodies, and under classes of persons, ethnic groups, individual wars, and topical headings for collections of caricatures or pictorial humor about those subjects.

UF —Cartoons, satire, etc. [Former subdivision]

—Pictorial humor

—Portraits, caricatures, etc. [Former subdivision]

BT —Humor

—Pictorial works

Use as a topical subdivision under names of individual persons, families, and corporate bodies, and under classes of persons, ethnic groups, individual wars, and topical headings for works about caricatures or pictorial humor about those subjects.

UF —Cartoons, satire, etc. [Former subdivision]

—Pictorial humor

—Portraits, caricatures, etc. [Former subdivision]

NT —Biography—Caricatures and cartoons

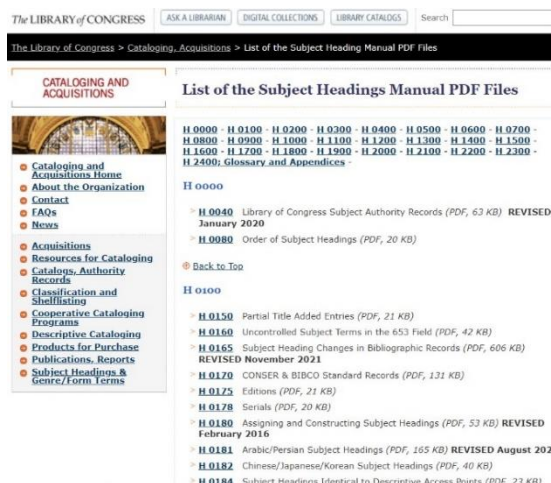
—Comic books, strips, etc.

ที่มา: ฐานข้อมูล ClassWeb ของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (<https://classweb.org/Menu/>)

คู่มือสำหรับกำหนดหัวเรื่องหลักและหัวเรื่องย่อยที่สำคัญ

๑. Library of Congress Subject Headings Manual (SHM)

คู่มือหัวเรื่องของ หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Subject Headings Manual (SHM) สามารถเข้าดู Webpage ได้ที่ <https://www.loc.gov/aba/publications/FreeSHM/freeshm.html> โดยคู่มือจะแบ่งหมวดหมู่ด้วยรหัส H 0000-H 2400

ที่มา : เว็บไซต์คู่มือหัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน

(<https://www.loc.gov/aba/publications/FreeSHM/freeshm.html>)

ซึ่งคู่มือหัวเรื่องย่อยจะเริ่มตั้งแต่หมวดหมู่รหัส H 1075 เป็นต้นไป โดยจัดกลุ่มรายการหัวเรื่องย่อยอิสระ (Free floating) และหัวเรื่องย่อยแบบแผน (Pattern Heading) ตั้งแต่รหัส H 1095-H 1200 โดยหัวข้อรหัส H 1146 คือการให้ข้อมูลภาพรวมของหัวเรื่องแบบแผนที่มีการจำแนกตามกลุ่ม (Category) ต่าง ๆ และในส่วนรหัส H 1147-H 1200 คือรายการหัวเรื่องแบบแผนแต่ละกลุ่มหัวเรื่อง

H 1000

- ▼ **H 1023** Soviet Union (PDF, 38 KB) **REVISED January 2014**
- ▼ **H 1045** Vatican City (PDF, 32 KB)
- ▼ **H 1050** Washington (D.C.) (PDF, 39 KB)
- ▼ **H 1055** Yugoslavia (PDF, 14 KB) **REVISED June 2019**
- ▼ **H 1075** Subdivisions (PDF, 64 KB)
- ▼ **H 1078** Dates in Subdivisions for Specific Events (PDF, 27 KB) **REVISED February 2019**
- ▼ **H 1090** Multiple Subdivisions (PDF, 114 KB) **REVISED August 2020**
- ▼ **H 1095** Free-floating subdivisions (PDF, 937 KB) **REVISED November 2021**

🔗 [Back to Top](#)

H 1100

- ▼ **H 1100** Classes of Persons (PDF, 62 KB) **REVISED January 2020**
- ▼ **H 1103** Ethnic Groups (PDF, 690 KB) **REVISED November 2021**
- ▼ **H 1105** Corporate Bodies (PDF, 157 KB)
- ▼ **H 1110** Names of Persons (PDF, 147 KB) **REVISED August 2020**
- ▼ **H 1120** Names of Families (PDF, 27 KB)
- ▼ **H 1140** Names of Places (PDF, 584 KB) **REVISED November 2021**
- ▼ **H 1145.5** Bodies of Water (PDF, 32 KB)
- ▼ **H 1146** Subdivisions Controlled by Pattern Headings (PDF, 172 KB)
- ▼ **H 1147** Animals (PDF, 721 KB) **REVISED August 2021**
- ▼ **H 1148** Art (PDF, 680 KB) **REVISED November 2021**
- ▼ **H 1149** Chemicals (PDF, 66 KB) **REVISED November 2020**

ที่มา : เว็บไซต์คู่มือหัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน

(<https://www.loc.gov/aba/publications/FreeSHM/freeshtm.html>)

๑. Library of Congress Subject Headings (LCSH) Approved Lists

หอสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress) ได้จัดทำรายการหัวเรื่องที่ได้อบรมอนุมัติจากหอสมุดรัฐสภาอเมริกันเป็นรายเดือน (LC Subject Headings Monthly Lists) โดยหัวเรื่องดังกล่าวคือ หัวเรื่องใหม่ที่ได้รับการรับรองให้สามารถใช้เป็นหัวเรื่องได้ หรือรายการหัวเรื่องเดิม แต่ปรับปรุงแก้ไขให้ทันสมัย มีความถูกต้องมากขึ้น สามารถเข้าดูรายการหัวเรื่องที่อนุมัติรายเดือนทั้งหมดได้ที่

<https://www.loc.gov/aba/cataloging/subject/weeklylists/>

ที่มา: เว็บไซต์คู่มือหัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน ส่วนรายการหัวเรื่องที่ได้รับอนุมัติจากหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน
(<https://www.loc.gov/aba/cataloging/subject/weeklylists/>)

การกำหนดหัวเรื่องและหัวเรื่องย่อยให้กับทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ภายในห้องสมุด ขึ้นอยู่กับหน่วยงานต่าง ๆ กำหนดใช้คู่มือใดในการดำเนินงานเป็นสำคัญ โดยในส่วนของหน่วยแค็ตตาล็อก หอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กำหนดใช้คู่มือหัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน และใช้คู่มือหัวเรื่องทางการแพทย์ของหอสมุดแพทย์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Library of Medicine หรือ NLM) สำหรับการกำหนดหัวเรื่องทรัพยากรสารสนเทศภาษาต่างประเทศ และใช้คู่มือหัวเรื่องของหอสมุดแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำหรับกำหนดหัวเรื่องทรัพยากรสารสนเทศภาษาไทย

นอกจากนั้น สิ่งสำคัญที่จะทำให้การกำหนดหัวเรื่องและหัวเรื่องย่อย ของ “บรรณารักษ์แค็ตตาล็อก” สามารถเป็นช่องทางให้ผู้ใช้ได้เข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่ตนเองต้องการได้อย่างถูกต้อง จำเป็นอย่างยิ่งที่บรรณารักษ์เองต้องหมั่นติดตามข่าวสารเพื่อศึกษาถึงการใช้คำศัพท์ใหม่ ๆ รวมถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของคู่มือที่ใช้ในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถเลือกใช้คำและกำหนดเป็น “หัวเรื่อง” ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหา และเป็นตัวแทนที่ดีเพื่อการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศให้กับผู้ใช้บริการห้องสมุดได้อย่างสะดวกมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- จันทนา มากมิตร และรติ ผนิสวรนันท์. **การกำหนดหัวเรื่องทางการแพทย์**. มปท.: ๒๕๖๒. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
ทองหยด ประทุมวงศ์. **หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**.
กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.
- พวา พันธุ์เมฆา. **การกำหนดหัวเรื่องและบัญชีหัวเรื่องภาษาไทยพร้อมด้วยเลขหมู่ระบบทศนิยมของดิวอี้**.
กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๓๗.
- ระเบียบ สุภวีรี. “หัวเรื่องหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน.” **วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร**. ๒๗, ๒
(ธันวาคม ๒๕๔๙-พฤษภาคม ๒๕๕๐): ๙๖-๑๒๑.
- สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย. **หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย : ฉบับแก้ไขปรับปรุงใหม่**.
พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๕.
- สุธรรม อูมาแสงทองกุล. **หัวเรื่องย่อยออิสระภาษาไทย**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ๒๕๔๘.
- Chan, L. M. **Library of Congress subject headings: Principles and application**. 4th ed.
Westport, Conn.: Libraries Unlimited, 2005.
- Farkas, L. **Learn Library of Congress subject access**. Friendswood, Texas: Total Recall Pub., 2016.
- Library of Congress. **LC classification web**. [Online]. Retrieved 20 June 2022,
from: <https://classweb.org/Menu/>
- Library of Congress. **List of the Subject Headings Manual PDF Files**. [Online].
Retrieved 20 June 2022, from: <https://www.loc.gov/aba/publications/FreeSHM/freeshtm.html>
- Library of Congress. **Library of Congress Subject Headings (LCSH) Approved Lists**. [Online].
Retrieved 20 June 2022, from: <https://www.loc.gov/aba/cataloging/subject/weeklylists/>
- Library of Congress. Subject Cataloging Division. **Library of Congress Subject Headings**.
9th ed. Washington: Library of Congress, 1980.
- National Library of Medicine (U.S.). **Medical Subject Headings**. [Online].
Retrieved 20 June 2022, from: <https://meshb.nlm.nih.gov/>
- Shera, J. H., & Egan, M. E. **The classified catalog: basic principles and practices**.
Chicago: American Library Association, 1956.
- Wynar, B. S. **Introduction to Cataloguing and Classification**. 4th ed. Littleton, Colo.:
Library Unlimited, 1972.

หลักเกณฑ์การส่งบทความเพื่อเผยแพร่ วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ

นโยบายการรับบทความเพื่อตีพิมพ์

บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ ได้แก่ บทความประเภท บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทความวิจารณ์หนังสือ ที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ ซึ่งต้องเป็นบทความที่ได้รับการกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการ เป็นบทความที่ไม่เคยเผยแพร่ในวารสารใดมาก่อนและผู้เขียนบทความอนุญาตให้หอสมุดแห่งชาติเผยแพร่บทความในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล หากบทความไม่ผ่านการพิจารณาให้ตีพิมพ์ ทางกองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบ แต่จะไม่ส่งต้นฉบับคืนผู้เขียน

การเตรียมต้นฉบับ

๑. เนื้อหา เป็นบทความทางด้านบรรณารักษศาสตร์ และสารสนเทศศาสตร์ ภาษา เอกสาร หนังสือ และศิลปวัฒนธรรม หรือสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง
๒. ควรระบุ ชื่อบทความ ชื่อผู้เขียนพร้อมตำแหน่งและสถานที่ทำงาน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ชัดเจน
๓. บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ควรมีความยาวอย่างละไม่เกิน ๒๐๐ คำ พร้อมคำสำคัญ
๔. จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรม Microsoft Word พิมพ์ด้วยตัวอักษร THSarabunPSK ขนาด ๑๖ พ้อยต์ ความยาวไม่เกิน ๑๕ หน้า และใช้เลขไทยในการเขียน ยกเว้นการเขียนชื่อเฉพาะหรือการอ้างอิงที่มีแหล่งที่มาของข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษให้ใช้เลขอารบิก
๕. ตั้งค่าน้ำกระดาษ ดังนี้ กระดาษกว้าง ๑๘.๕ ซม. ยาว ๒๖ ซม. ขอบบน ๒.๕ ซม. ขอบล่าง ๒.๐ ซม. ขอบซ้าย ๑.๕ ซม. และขอบขวา ๑.๕ ซม.
๖. ควรระบุหมายเลข คำบรรยาย และที่มา (ถ้ามี) ของภาพประกอบ ตาราง แผนภาพ ฯลฯ ที่ใช้ประกอบบทความ

การส่งต้นฉบับบทความ

การส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ลงวารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติสามารถส่งผ่านระบบ Online Submission ของระบบฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์กลางของประเทศไทย Thai Journals Online (ThaiJO) ได้ทางเว็บไซต์วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nlt> กรณีระบบ Online Submission ชัดข้องสามารถส่งบทความในรูปแบบไฟล์เอกสาร Word มาที่ E-mail: rldbkk.nlt@gmail.com หรือทางไปรษณีย์ที่ กองบรรณาธิการวารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ กลุ่มวิจัยและพัฒนาห้องสมุด สำนักหอสมุดแห่งชาติ ถนนสามเสน เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

การอ้างอิงเอกสาร

๑. การอ้างอิงในเนื้อหา ให้ใช้เชิงอรรถอ้างอิงที่แสดงถึงแหล่งที่มาของข้อมูล

ตัวอย่างการเขียนเชิงอรรถอ้างอิง

ในสังคมไทย มีคติความเชื่อเรื่องการสร้างพระเมรุมาศ ซึ่งเป็นสิ่งแสดงพระเกียรติยศในวาระสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพที่ได้รับอิทธิพลมาจากศาสนาพุทธและพราหมณ์^๑

^๑ กรมศิลปากร, ๑๐๗ ปี แห่งการสถาปนากรมศิลปากร (กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร, ๒๕๖๑) ๓๒.

๑.๑ เชิงอรรถสำหรับหนังสือ

////^๑ ผู้แต่ง,/ชื่อเรื่อง/(สถานที่:/สำนักพิมพ์,/ปีพิมพ์)/หน้า.

ตัวอย่าง

^๑ พระยาอนูมานราชชน, แหลมอินโดจีนสมัยโบราณ (พระนคร: คลังวิทยา, ๒๔๙๗) ๓๐๕.

^๒ Luang Boribai Buribhand and A.B. Griswold, *The Royal Monasteries and Their Significance* (Bangkok: Fine Arts Department, 1959) 5.

๑.๒ เชิงอรรถสำหรับวารสาร

////^๑ ชื่อผู้แต่ง,/“ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/ปีที่,/ฉบับที่/(ปีพิมพ์):/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

^๑ พวงพร ศรีสมบูรณ์, “กรมศิลปากรกับการอนุรักษ์คัมภีร์อัลกุรอาน,” *วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ* ๗, ๑ (๒๕๖๑): ๔๙.

^๒ Bruce G. Link and Jo C. Phelan, “Conceptualizing Stigma,” *Annual Review of Sociology* 27 (2001): 363-385.

๑.๓ เชิงอรรถสำหรับวิทยานิพนธ์

////^๑ ชื่อผู้แต่ง./ชื่อวิทยานิพนธ์./(ระดับปริญญา/สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย,/ปี)/หน้า.

ตัวอย่าง

^๑ ณัฐกิตติ์ ศิริพงศ์ธาริน, การขายสิทธิการแปลของสำนักพิมพ์ไทยออกต่างประเทศ. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๐) ๑๐.

^๒ Christopher Stewart, The academic library building in the digital age: A study of new library construction and planning, design, and use of new library space. (Degree of Doctor of Education University of Pennsylvania, 2009) 54.

๑.๔ เชิงอรรถสำหรับสื่ออินเทอร์เน็ต

////^๑ ชื่อผู้แต่ง./ชื่อเรื่อง.//[ออนไลน์].//สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี,/จาก:/แหล่งข้อมูล

ตัวอย่าง

^๑ คอสิยะ วาจิ. ห้องสมุดดิจิทัล. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๕๒, จาก: <https://www.l3nr.org/posts/296358>

๒. การอ้างอิงท้ายบทความใช้ตามรูปแบบของหอสมุดแห่งชาติกำหนด

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิง

๒.๑ หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อเรื่อง.//ครั้งที่พิมพ์.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง

สุณี เลิศแสวงกิจ และพิศิษฐ์ กาญจนพิมาย. ห้องสมุดกับการรู้สารสนเทศ. กรุงเทพฯ: วังอักษร, ๒๕๔๖.

๒.๒ หนังสือแปล

ชื่อผู้แต่งเดิม.//ชื่อเรื่อง.//แปลโดย/ชื่อผู้แปล (ถ้ามี). //ครั้งที่พิมพ์./สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง

ริซัล, โฮเซ. **อันล่องละเมิดมิได้**. แปลโดย จิตรารักษ์ ตันรัตนกุล. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๘.

๒.๓ วารสาร

ผู้เขียนบทความ.//“ชื่อบทความ.”//ชื่อวารสารหรือนิตยสาร.//ปีที่,ฉบับที่/(วัน เดือน ปี):/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ. “ห้องสมุดสีเขียว: ห้องสมุดประชาชนเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งแรกในประเทศไทย.” **วารสารห้องสมุด**. ๖๐, ๑ (๒๕๕๙): ๔๗-๕๖.

๒.๔ วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง.//ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์.//ชื่อปริญญา (สาขาหรือวิชาเอก).//สถานที่พิมพ์:/สถาบันผู้รับผิดชอบ, ////ปีที่พิมพ์. ฉบับอัดสำเนา.

ตัวอย่าง

สุคนธ์ทิพย์ จันทะลุน. **การจัดการหนังสือหายากของหอสมุดแห่งชาติในประเทศไทย**.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สารสนเทศศึกษา). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๐. ฉบับอัดสำเนา.

สิทธิพันธ์ สุวรรณ. **ศึกษาวัสดุทดแทนไม้มาใช้ในกระบวนการผลิตเฟอร์นิเจอร์**. สารนิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิตศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (เทคโนโลยีผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม). กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๕๖. ฉบับอัดสำเนา.

Stevandic, Srdjan. **Modelling, Control and Simulation of a Grid-Connected Fuel**

Cell Power Plant. Thesis the Master of Engineering Science (Faculty of Graduate Studies). London: The University of Western Ontario, 2004. Photocopied.

๒.๕ หนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง.//“ชื่อหัวข้อข่าว หรือชื่อบทความ.”//ชื่อหนังสือพิมพ์.//ปีที่./ฉบับที่/(วัน เดือน ปี):/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ปาริชาติ บุญเอก. “โควิด-๑๙ เปลี่ยนบ้านเป็นโรงเรียนเรียนออนไลน์ Learn from Home.”

กรุงเทพธุรกิจ. ๓๓, ๑๑๕๔๔ (๖ พฤษภาคม ๒๕๖๓): ๑๕.

Nakaso, Dan. “Hawaii rattles, then loses power.” **Honolulu Advertiser**. (16 October 2015): A1.

๒.๖ สื่ออินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง.//ชื่อเรื่อง.//[ประเภทของสื่อที่เข้าถึง.//สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี,/จาก: แหล่งข้อมูล

ตัวอย่าง

กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลางและแอฟริกา. **สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีลังกา=**

Democratic Socialist Republic of Sri Lanka. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๘,

จาก: <http://sameaf.mfa.go.th/th/country/south-asia/detail.php?ID=11>

